

:

:

:

:

•

:

•

()

-

-

-

-

-

-

-

-

:

•

:

•

در تهیه این برنامه متخصصان متعددی در سطوح مختلف همکاری داشته‌اند که در زیر ارائه شده است.

❖ کمیته مشترک

برنامه‌ها و پیشنهادات کمیته‌های فرعی و کمیته اصلی در نهایت در یک کمیته مشترک بین موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور و سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور مورد بررسی و تبادل نظر قرار گرفت تا پس از اتفاق نظر به صورت برنامه راهبردی جنگلهای کشور ارائه شود. اعضا کمیته مشترک عبارتند از:

- موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

دکتر خسرو ثاقب طالبی، مهندس هاشم کشلو، دکتر احمد رحمانی، مهندس مصطفی خوشنویس، مهندس مجید حسینی، دکتر رضا اخوان، دکتر علی اقتصادی، دکتر مهدی پورهاشمی

- سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور

- معاونت مناطق مرطوب و نیمه مرطوب: دکتر هدایتی، مهندس رمضانعلی اصغری، مهندس نعیم حسینی، مهندس منصور تهرانی، مهندس ابراهیم محمودپور، مهندس حسن مشتاق
- معاونت مناطق خشک و نیمه خشک: دکتر پیمان یوسفی، مهندس مرتضی ابراهیمی رستاقی، مهندس غیبی، مهندس پورمقدم، مهندس مازیار موثقی

❖ کمیته اصلی راهبردی (ستاد)

این کمیته از نمایندگان ادارات، سازمانها، شرکتهای دولتی و غیر دولتی شرح زیر تشکیل شده است:

- نمایندگان سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری (معاونتهای مناطق مرطوب و نیمه مرطوب، مناطق خشک و نیمه خشک، شورایعالی جنگل، مرتع، خاک و آبخیزداری)
- نمایندگان شرکت‌های چوب و کاغذ مازندران و چوب و کاغذ گیلان (شفارود)
- نمایندگان دانشگاه، انجمن علمی جنگلبانی و جامعه جنگلبانی
- نماینده تشکلهای غیر دولتی (NGO)

- نمایندگان ستادی موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

لیست اعضا کمیته اصلی:

آقای دکتر ثاقب طالبی: رئیس کمیته، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور و معاون هیات مدیره انجمن جنگلبانی

آقای مهندس نصرتی: رئیس جامعه جنگلبانی و عضو هیات مدیره انجمن جنگلبانی

آقای دکتر فقهی: معاون پژوهشی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران

آقای مهندس اسدی اتوئی: سازمان جنگلها و مراتع کشور، معاونت جنگلهای مناطق مرطوب و نیمه مرطوب

آقای دکتر پیمان یوسفی: سازمان جنگلها و مراتع کشور، معاونت جنگلهای مناطق خشک و نیمه خشک

آقای مهندس ابراهیمی رستاقی: سازمان جنگلها و مراتع کشور، شورای عالی جنگل، مرتع و خاک

آقای مهندس کوچکی: نماینده صنایع و واحد تولید، چوکا مازندران

سرکار خانم مهندس مصدق: نماینده شرکت سفارود، گیلان

سرکار خانم مهندس البرزی منش: نماینده NGO فعال در امور جنگل و محیط زیست

آقای دکتر رحمانی: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور و رئیس انجمن علمی اعضا هیات علمی

آقای دکتر عسکری: رئیس گروه تحقیقات حمایت و حفاظت منابع طبیعی

آقای دکتر قمری زارع: رئیس گروه تحقیقات زیست فن آوری منابع طبیعی

آقای مهندس کنشلو: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، رئیس گروه تحقیقات جنگلکاری

آقای مهندس خوشنویس: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، گروه تحقیقات جنگلکاری

آقای دکتر اخوان: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، گروه تحقیقات بیومتری و مدیریت جنگل

آقای دکتر اقتصادی: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، گروه تحقیقات مهندسی جنگل

آقای مهندس حسنی: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، گروه تحقیقات بیومتری و مدیریت جنگل، دبیر کمیته

❖ کمیته‌های فرعی در سطح استان

متشکل از کارشناسان ادارات کل منابع طبیعی و مراکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی. این کمیته‌ها از کارگروه‌های زیر تشکیل شده‌اند:

- کارگروه‌های ناحیه خزری و ارسبارانی
- کارگروه‌های ناحیه ایران و تورانی
 - منطقه ایران و تورانی
 - منطقه زاگرس
- کارگروه ناحیه خلیج فارس و عمانی

کمیته منطقه رویشی خزری و ارسبارانی

آقای دکتر ناقب طالبی: رئیس کمیته، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
آقای مهندس اسدی اتوئی: سازمان جنگلها و مراتع کشور، معاونت جنگلهای مناطق مرطوب و نیمه مرطوب
آقای مهندس حسینی: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
آقای مهندس امان‌زاده: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی گیلان
آقای مهندس بریمانی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی مازندران
آقای مهندس میرکاظمی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی گلستان
آقای مهندس توحید ابراهیمی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی آذربایجان شرقی
آقای مهندس نوکی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی اردبیل
و نمایندگان واحدهای اجرائی در استانها (ادارات کل منابع طبیعی رشت، نوشهر، ساری و گرگان)

کمیته منطقه رویشی ایران-تورانی

آقای دکتر سردابی: رئیس کمیته، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
آقای دکتر صفری: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی خراسان
آقای مهندس خاکدامن: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی قم
آقای مهندس میرداوودی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی مرکزی
آقای مهندس هاشمی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی همدان
آقای مهندس شکرچیان: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمان
آقای مهندس راد: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی یزد

آقای مهندس قادری: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی زنجان
آقای مهندس توحید ابراهیمی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی آذربایجان شرقی
آقای دکتر ثاقب طالبی: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

کمیته منطقه رویشی زاگرس

آقای مهندس خوشنویس: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
آقای مهندس یوسفی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کردستان
آقای مهندس نعمتی پیکانی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمانشاه
آقای مهندس طهماسبی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی ایلام
آقای مهندس سهرابی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی لرستان
آقای مهندس جهانبازی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی چهارمحال و بختیاری
آقای مهندس حمزه پور: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی فارس
آقای مهندس صداقتی نسب: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کهگیلویه و بویراحمد
آقای دکتر ثاقب طالبی: رئیس کمیته، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

کمیته منطقه رویشی خلیج فارس-عمانی

آقای مهندس کنشلو: رئیس کمیته، موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
آقای مهندس بهنام فر: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان
آقای مهندس رشیدی: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی بوشهر
آقای مهندس سلطانی پور: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی هرمزگان
آقای دکتر ثاقب طالبی: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

امید است برنامه پیش رو مورد عنایت و توجه مسئولین قرار گیرد .

کمیته مشترک تدوین برنامه راهبردی جنگلهای کشور

دی ماه ۱۳۸۷

تغییرات و تحولات کره زمین، گرم شدن هوا، رشد فزاینده جمعیت در دو قرن اخیر، تغییرات الگوی مصرف ساکنین کره خاکی جملگی کاهش پوشش گیاهی و تخریب جنگل و مرتع را در بر داشته است. میزان این کاهش و تخریب در مناطق مختلف متفاوت بوده و مناطقی که دارای تراکم جمعیت می باشند و نواحی که ساکنین آن از فرهنگ منابع طبیعی برخوردار نیستند و کشورهایی که تحت استعمار دول دیگر قرار دارند، بیشترین آسیب را از این نظر دیده اند.

تغییر الگوی زیست در روند افزایش مصرف محصولات سلولزی و چوبی، توسعه شهرکهای صنعتی و مسکونی، گسترش راههای ارتباطی و شبکه های برق و تلفن و لوله های گاز و نفت و آب و ... همگی کاهش کمی و کیفی جنگل را در سطح جهانی و کشور ایران در بر داشته است.

بی شک در شرایط فعلی بسیاری از کشورهای جهان، این طرز فکر که منابع طبیعی تجدید شونده تنها برای مقاصد اشاره شده و تولید چوب و پرورش دام می باشد بسر آمده و بجای اینگونه استفاده و بهره برداری اقتصادی، امروزه بیشتر ارزشهای زیست محیطی آن در نظر بوده و برای پهنه وسیعی از کره زمین وجود این منابع و ودیعه الهی بمعنای استمرار حیات و تداوم زندگی است و محو و نابودی آن مرگ و نیستی جوامع بشری را سبب می شود.

اینک که برنامه چشم انداز ۲۰ ساله برای نظام جمهوری اسلامی تهیه و از ناحیه مقام معظم رهبری ابلاغ شده است، ضروری است که برنامه های مدیریت منابع طبیعی کشور نیز منطبق و هماهنگ با آن سند چشم انداز تهیه و تدوین گردد و بر همین اساس کلیات برنامه راهبردی پیش رو که کار مشترک مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور و معاونت حوزه جنگلهای مناطق مرطوب و نیمه مرطوب و معاونت مناطق خشک و نیمه خشک سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور می باشد. در راستای اهداف حفظ، احیاء، اصلاح، توسعه و بهره برداری اصولی و علمی جنگلها تهیه شده است. جنگلهای خزری از اکوسیستمهای منحصر بفرد جهان در نیمکره شمالی محسوب می شوند که علاوه بر تولید چوب و وظیفه حفاظت خاک، تنظیم آب، تامین نیازهای تفریحی و بسیاری موارد زیست محیطی دیگر را به عهده دارند. جنگلهای واقع شده در ناحیه رویشی خارج از شمال کشور اکثراً در مناطق خشک و نیمه خشک کشور واقع شده اند و از این لحاظ و از نظر اکولوژیکی و اکوسیستمی ارزش بسیار بالایی دارند. براساس مطالعاتی که انجام یافته اهمیت زیست محیطی جنگلها در بحث تامین آب و حفاظت از

سرچشمه‌ها بسیار بالا است؛ نمونه ای از این مثال سیل‌های پیاپی در پنج سال اخیر در گلستان است که با تخریب جنگل در بالادست شاهد بروز سالانه سیل درون منطقه جنگلی هستیم.

نقش این جنگلها در تلطیف هوا و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی نیز بارز و فوق العاده است علاوه بر این جنگلها واجد محصولات دارویی و صنعتی هستند که در تجارت جهانی کنونی میتوانند نقش بسیار مهمی ایفا کنند و عنوان یک منبع درآمد ارزی مطرح گردد.

مطالعه ای که در کشور ژاپن انجام گرفته است نشان میدهد ارزش کارکرد جنگل فقط در بخشهای حفاظت آب و جلوگیری از فرسایش خاک و حفاظت از تنوع زیستی ۱/۵ برابر بودجه ملی سالانه ژاپن است.

این جنگلها تنوع گونه ای فوق العاده ای را در خود جای داده اند این جنگلها از نظر کارکردهای حفاظت خاک و آب بسیار با اهمیت توصیف می شوند، طوری که فقط جنگلهای زاگرس ۶۵٪ آب کشور را تامین می کنند.

ناحیه رویشی خارج از شمال شامل چهار ناحیه رویشی کشور با اقلیم متفاوت از یکدیگر است که زیبایی خاصی به این جنگلها داده است؛ بهترین رویشگاههای بلوط کشور و رویشگاههای زیبای گونه ارس در این جنگلها قرار دارند. اقلیم نیمه استوایی و گرمسیری جنوب کشور، با وجود جنگلهای مانگرو یکی از اکوسیستم های نادر دنیاست هم چنین اقلیم نیمه مرطوب و نیمه سرد در زاگرس با گونه های اعم از بلوط و پسته وحشی و بادام جنگلهای بی نظیری را در این منطقه ایجاد کرده است. این جنگلها هم اکنون از لحاظ اقتصادی نیز در معیشت مردم محلی نقش بسیار مهمی ایفا میکنند.

با لحاظ مراتب بالا، ارزش این جنگلها در حفظ منابع آب و خاک و جلوگیری از تغییرات اقلیمی و جلوگیری از سیلابها و غیره بیش از پیش خودنمایی می کند.

منابع طبیعی به عنوان یکی از محورهای رشد و توسعه شناخته شده و منزلت ویژه ای در برنامه های بخش کشاورزی دارد.

شایان ذکر است که اساسا بین ماهیت و زمان مورد نیاز برای فعالیت در بخشهای منابع طبیعی و کشاورزی تفاوتها اساسی وجود دارد. زمان بردن فعالیتها در منابع طبیعی نسبت به پروژه های کوتاه مدت کشاورزی ما را بر آن می دارد تا به فاکتور زمان با دقت و اهمیت بیشتری بنگریم.

فصل چهارم - بررسی و تحلیل مسائل، محدودیت‌ها و چالشها

- تنگناها و چالشهای برنامه چهارم توسعه

- ۱- عدم همخوانی برنامه پیشنهادی با توجه به پتانسیل عرصه‌های منابع طبیعی
- ۲- عدم تناسب اعتبارات مصوب برنامه چهارم با اعتبارات مصوب سالیانه در موافقتنامه
- ۳- ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌ها صرفاً با تعیین شاخص کاشت
- ۴- عدم تحقق امر احاله مدیریت در زمینه خصوصی سازی در بخش‌های مربوطه
- ۵- عدم تطابق شاخص‌های تهیه شده با اهداف برنامه
- ۶- عدم توجه به برنامه‌های پیشنهادی بخش جنگل در مقاطع بلند مدت و میان مدت
- ۷- عدم انعطاف‌پذیری برنامه چهارم برای اصلاح با توجه به گزارشات نظارت و ارزشیابی دفتر
- ۸- عدم پیش‌بینی راهکارهای اجرایی برای جذب مشارکت مردمی در زمینه اجرایی طرح‌های مرتبط
- ۹- عدم هماهنگی سازمانهای مرتبط (وزارت بازرگانی، گمرک، وزارت اقتصادی و دارایی) در خصوص میزان بهره برداری و صادرات با سازمان جنگلها مراتع و آبخیزداری
- ۱۰- عدم بکارگیری منابع اعتباری کافی لازم در فعالیتهای مشارکتی
- ۱۱- فقدان برنامه - یکسونگری به تولیدات - رویشگاههای واجد محصولات استراتژیک
- ۱۲- عدم انسجام ارتباط تشکیلاتی و سازمانی با حوزه مهم بهره برداری از محصولات و برداشت آنها
- ۱۳- نبود دیدگاه برنامه ملی بر حفظ و احیاء و بهره برداری در رویشگاههای ویژه در پهنه وسیع مراتع واحد گونه‌های ژنیتیکی و با ارزش تولیدات
- ۱۴- نبود شاخصهای توسعه منابع و رویشگاهها.

الف) بررسی و تحلیل طرح ملی توسعه زراعت چوب:

طرحی است ملی با هدف افزایش تولید چوب جهت تامین مصارف و نیاز چوبی در کشور مقرر است در مدت برنامه سطحی معادل ۷۰ هزار هکتار عملیات اجرایی در قالب زراعت چوب صورت

پذیرد. با توجه به وجود تجارب در عملیات زراعت چوب بین کشتکاران از گذشته دیرین تاکنون و ارتقاء سطح فرهنگ اجتماعی و گسترش روزافزون مصارف چوب در کشور، بایستی مسئولین و برنامه ریزان اجرائی توجه خاصی به امر توسعه زراعت چوب مبذول داشته باشند، زیرا تنها راه اساسی تامین نیاز چوبی کشور از طریق توسعه زراعت چوب با کشت ارقام مناسب گونه های سریع الرشد میسر است، لذا برای تقویت و توسعه صنایع سلولزی و چوبی، جلوگیری یا کاهش فشارهای بی رویه وارده بر عرصه های جنگلی برای تامین چوب، تامین نیاز مصرفی چوب سالانه کشور به میزان ۱۴ میلیون مترمکعب و بکارگیری استعداد آب و خاک کشور جهت توسعه زراعت چوب، بایستی دولت از طریق حمایت های اصولی از جمله تامین عرصه های ملی مناسب زراعت چوب، ارائه تسهیلات ارزان بانکی، ارائه تضمین های خرید چوب از کشتکاران و بیمه شدن روند عملیات و مراحل داشت محصول بایستی مساعدتهای لازم در قالب برنامه های پنج ساله توسعه پیش بینی و مصوب نماید. در صورت تامین میزان چوب مورد نیاز کشور به میزان سالانه ۱۴ میلیون مترمکعب از طریق زراعت چوب علاوه بر بی نیازی مملکت از واردات چوب های خارجی و صرفه جوئی ارزی، برداشت چوب از جنگلهای طبیعی با هدف تامین بخشی از نیاز مصرف هم رفع مسئله و مقوله قاچاق چوب از سطح این جنگلها بطور کلی مرتفع خواهد شد.

عوامل بازدارنده روند اجرائی:

- ناکارآمدی ضوابط و شرایط بانکهای عامل در ارائه به موقع تسهیلات به واحدهای اجرائی زراعت چوب
- عدم توجه کافی برنامه ریزان اجرائی به امر توسعه زراعت چوب بعنوان راهکار اساسی در تامین پایدار نیازهای چوبی کشور
- عدم شناخت کافی از پتانسیلهای موجود آب و خاک برای توسعه زراعت چوب در استانهای کشور
- فقدان برنامه فرهنگ سازی و توجیهی - ترغیبی برای ارتقاء سطح مشارکت مردمی در استانها
- ارائه تخصیصهای اعتباری سالانه بی موقع و ناکافی در اجرای طرح توسعه زراعت چوب
- نبود تضمین ها و حمایت های لازم برای خرید تولیدات چوب از کشتکاران از جانب صنایع و کارخانجات چوب (در مقطعی از جانب شرکت چوب کاغذ مازندران اعمال شده است)
- لزوم معرفی کلنها و ارقام اصلاح شده گونه های سریع الرشد با توان تولید اقتصادی با دوره بهره برداری زیر ده سال سازگار با مناطق رویشی مختلف کشور از طریق همکاری متقابل بخشهای تحقیقاتی، پژوهشی و بخش اجرائی.

ب) بررسی و تحلیل طرح جنگلکاری، توسعه فضای سبز و تجهیز پارکهای جنگلی»

طرحی است استانی در قالب مفاد برنامه چهارم توسعه با هدف توسعه پوشش سبز و ارتقاء سطح توسعه جنگل با اجرای پروژه های:

- ✓ جنگلکاری و توسعه درختکاری و فضای سبز در مناطق غیر جنگلی
- ✓ احداث، توسعه، نگهداری و تجهیز پارکهای جنگلی
- ✓ تولید نهال در نهالستانهای جنگلی، تجهیز و نگهداری نهالستانها
- ✓ مراقبت و نگهداری جنگلکاریهای سنواتی و فضای سبز
- ✓ نگهداری و توسعه ذخیره گاههای جنگلی و مناطق بذرگیری

این طرح در کلیه استانهای خارج از شمال در حال اجرا و پیگیری است، اشکال اساسی که بر روند اجرای طرح مترتب است:

- عدم یکسان سازی عناوین پروژه های مندرج در موافقتنامه های استانی با عناوین موجود در چارچوب برنامه توسعه (در اکثر استانها)

- تعیین غیرمنطقی صرفاً شاخص کاشت برای ارزیابی طرحها

- صرف عمده اعتبارات تخصیص یافته به هزینه های نگهداری و مراقبت و پرداخت دستمزد و سایر هزینه های جاری

- پراکنده کاری در مکانیابی پروژه های مربوط بنحویکه طرح اجرائی در کلیه نقاط استان پراکنده و جزء شده لذا نظارت و ارزیابی منطقی و صحیح را مشکل و اعمال سلیق بر روند اجرا حاکم است (جدول شماره ۱۵)

- عدم توجه ادارات کل به بخشنامه ها و سیاستگذاریهای دفتر ستادی در راستای اصلاح روند طرح با توجه اینکه طرح استانی است و تابع نظرات مقامات استانی هستند

- عدم ارائه اطلاعات و آمار اعتباری و اجرائی کافی به کارشناسان ناظر دفتر از جانب ادارات کل

- عدم رعایت اصول نظارتی بر طرح از جانب ادارات کل

در طرح فوق الذکر مقرر است در مدت برنامه چهارم ۲۶۰،۰۰۰ هکتار جنگلکاری و ۴۰،۰۰۰ هکتار توسعه فضای سبز صورت پذیرد.

جدول شماره ۱۵ - وضعیت نیروهای فرار دادی طرحهای اجرایی دفتر امور منابع جنگلی (استانی)				
ردیف	نام ادارات کل	سال ۱۳۸۴	سال ۱۳۸۵	سال ۱۳۸۶
۱	آذربایجان شرقی	۱۸	۱۵	۱۵
۲	آذربایجان غربی	۱	۱	۱
۳	اردبیل	۵	۵	۵
۴	اصفهان	۱۸	۱۸	۱۶
۵	ایلام	۲۹	۲۸	۲۸
۶	پوشهر	۱۸	۱۴	۱۹
۷	تهران	۱۵	۱۵	۱۴
۸	چهارمحال و بختیاری	۳۰	۲۸	۲۴
۹	خراسان شمالی	۱۰	۶	۲
۱۰	خراسان رضوی	۱۲	۴	۴
۱۱	خراسان جنوبی	۹	۴	۴
۱۲	خوزستان	۳۷	۲۸	۳۰
۱۳	زنجان	۵	۵	۹
۱۴	سمنان	۳	۳	۳
۱۵	سیستان و بلوچستان	۳۹	۳۹	۴۶
۱۶	فارس	۴۸	۴۸	۴۸
۱۷	قزوین	۱۵	۱۳	۹
۱۸	قم	۲۴	۲۳	۱۲
۱۹	کردستان	۹	۷	۷
۲۰	کرمان	۲۱	۱۰	۱۲
۲۱	کرمانشاه	۱۹	۱۹	۲۱
۲۲	کهگیلویه و بویر احمد	۴۰	۴۰	۴۰
۲۳	لرستان	۳	۳	۴
۲۴	مرکزی	۵	۴	۴
۲۵	هرمزگان	۲۳	۲۳	۲۲
۲۶	همدان	۱۲	۱۲	۹
۲۷	یزد	۱۲	۱۲	۱۱
	جمع کل	۴۸۰	۴۲۷	۴۲۹

ج- بررسی و تحلیل عملکرد طرح ملی صیانت و توسعه جنگلهای زاگرس و ارسباران

خلاصه نتایج :

الف- شرح خدمات تهیه طرح

- شرح خدمات پرحجم و بدون ارتباط منطقی بین بخش های مطالعه و برنامه ریزی طرح
- عدم پیش بینی پروژه های مشارکتی در شرح خدمات
- نظارت بر تهیه طرح
- مدت زمان عقد قرارداد تهیه طرح

ب- عملکرد مشاوران تهیه طرح

- نبود توان و تجربه لازم در اغلب شرکتهای مشاور تهیه کننده طرحهای جنگلداری چند منظوره
- بکارگیری نیروهای غیرمتخصص در تهیه طرح توسط مشاوران
- تهیه طرح با نظر شخصی و خارج از چارچوب شرح خدمات طرح
- جانمایی پروژه های اجرایی (طرح) با طبیعت همخوانی ندارد

ج - مشکلات در ابتدای اجرای طرح :

- شروع اجرا بدون وجود مطالعه اولیه و ارزیابی توان عرصه ها
- عدم بسترسازی اولیه برای شروع عملیات اجرایی در عرصه ها

د- دلایل عدم موفقیت عملیات اجرایی

- عدم موفقیت در جلب انگیزه ساکنین و بهره برداران برای مشارکت در اجرای طرح
- نامناسب بودن دستورالعمل شناسایی بهره برداران واقعی به عنوان مجری
- ناقص بودن دستورالعملهای اجرایی پروژه های طرح
- مشکلات اجتماعی پیچیده در عرصه ها، وقوع خشکسالیهای طولانی، شرایط نامناسب جوی، آفات و امراض عدم موفقیت عملیات احیایی را سبب گردیده است.

و- مشکلات موجود در موافقتنامه

- پروژه های اجرایی به صورت استاندارد برای تمام استانها و بدون توجه به شرایط اجتماعی و طبیعی مناطق اجرایی ابلاغ گردیده است

- پروژه هایی که برای مجریان انگیزه ایجاد نماید در موافقتنامه دیده نشده است
- اعتبارات اجرایی متناسب با حجم طرحها نمی باشد.
- تسهیلات پیش بینی شده در طرح برای جلب مشارکت ساکنان بومی به علت مشکلات ایجاد شده عملاً بلااستفاده ماند
- عدم پیش بینی اعتبارات مخصوص به نظارت در این طرح برای کارشناسان ناظر طرح در ادارات کل استانها
- تقسیم عملیات اجرایی به دو بخش حفاظتی و احیایی
- هزینه اعتبارات طرح در قالب پروژه های حفاظتی در خارج از محدوده های اجرایی طرح صیانت
- اجرای پروژه های کاهش عوامل تخریب توسط افراد غیربومی
- در قراردادهای منعقد شده با بهره برداران برای اجرای پروژه ، نرم واقعی لحاظ نشده است
- تخصیص ناکافی و خارج از موعد اعتبارات اجرایی طرح و بوجود آمدن دیون متوالی بریادارات کل استانها

- چالشهای جاری و پیش رو

عوامل متعددی در عرصه فعالیتهای اجرائی و تحقیقاتی منابع جنگلی وجود دارند که موانع بزرگی را در پیشرفت امور و موفقیت پروژهها ایجاد می نمایند. از جمله این محدودیتها می توان به موارد زیر اشاره نمود:

• برداشت بیش از تولید طبیعی از جنگل

احساب ایران در زمره کشورهای گرم و خشک و با پوشش کم جنگل اولین و مهمترین محدودیت طبیعی کشور است که فعالیتهای اجرائی و تحقیقاتی را تحت الشعاع قرار می دهد. ۱۲/۵ میلیون هکتار جنگل که تنها حدود ۷٪ سطح کل کشور را پوشش می دهد، منبع بسیار محدودی در مقابل نیازهای چوبی کشور محسوب می شود. این در حالیست که تنها جنگلهای تولیدی، تجاری و اقتصادی به معنی تعاریف تئوریک، جنگلهای خزری در شمال کشور هستند که با این حساب میزان سرانه جنگل در ایران خیلی کمتر از میزان متوسط جهانی است.

متوسط رویش و تولید طبیعی کنونی جنگل های خزری دو متر مکعب در هکتار و در سال است. با احتساب نزدیک به دو میلیون هکتار وسعت جنگل های شمال سر جمع رویش و تولید چوب سالانه حدود ۴ میلیون متر مکعب خواهد بود. میزان برداشت چوب که با مجوز رسمی دولت برای مصارف

همه واحدهای صنایع چوب و کاغذ با اشتغال مستقیم حدود یکصد هزار نفر برداشت میشود ظرف پنج سال اخیر به حدود نیم میلیون مترمکعب تقلیل داده شده است. این مقدار در قالب برنامه و کتابچه طرح جنگلداری مصوب توسط مبادی ذیربط و با صدور مجوز و تحت نظارت سازمان جنگل ها برداشت می شود. میزان مصرف چوب جمعیت ۱/۳ میلیون نفری جنگل نشینان برای سوخت، پخت و پز، حمام، فرآوری محصولات کشاورزی و ساختمان حدود ۳ میلیون متر مکعب در سال است. اما به دلیل عدم امکان برداشت چوب از مناطق پرشیب، بستر و حاشیه رودخانه ها، اراضی زراعی و سکونت گاههای روستایی و نیز جنگل های مخروطه ای که احیاء شده و عرصه های نوبت بندی شده قرق تجدید حیات، این میزان برداشت با پراکنش یکنواخت صورت نمی گیرد. لذا مقدار چوبی که برداشت می شود به صورت متمرکز در بخشی از عرصه های تولیدی واقع است که کمتر از نیمی از وسعت جنگل ها را دربر می گیرند. بنابراین در یک برآورد عمومی میزان برداشت چوب توسط جنگل نشینان و روستاییان نزدیک دو برابر ظرفیت رویش و تولید طبیعی جنگل هاست.

• مسائل اجتماعی - اقتصادی

مطالعات انجام شده در جنگل های خزری طی سال های ۱۳۶۶-۱۳۶۳ در قالب طرح جامع مقدماتی جنگلهای شمال کشور نشان می دهد که در حدود ۷۸ هزار و ۳۹۰ خانوار در ۳۴۰۱ آبادی داخل و حاشیه جنگل زندگی می کنند. این خانوارها ضمن مواجهه با مشکلات عدیده اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، بهداشتی و خدماتی به لحاظ شیوه زندگی معیشتی و خاص این جوامع با تغییر کاربری جنگلها و ایجاد زمین زراعی و باغ، مصرف سالیانه بیش از ۲ میلیون متر مکعب چوب سوخت برای تامین انرژی و گرما، تخریب بیش از ۵۲ هزار هکتار از جنگلها برای احداث بنه سراهای دامداری، تخریب بخش وسیعی از جنگلها به اشکال تاج بری، شاخه زنی، کت زنی و آتش سوزی جهت تامین علوفه مورد نیاز بیش از ۴ میلیون واحد دامی متعلق به ساکنین آبادی ها و بخش حاشیه ای جنگلها، برداشت سالیانه بیش از ۱۶۰ هزار متر مکعب چوب صنعتی برای احداث و ترمیم دامسراهای داخل جنگل و اشاره ای به اثرات تخریبی ناشی از حضور انسانها در جنگلها و شیوه نامطلوب معیشتی آنان به علت عدم دسترسی به حاملهای انرژی جایگزین، مصالح جدید ساخت و ساز اماکن مسکونی و فقر و محرومیت های اقتصادی است.

اهم موارد مربوط به چالشهای اجتماعی - اقتصادی جنگلهای شمال کشور شامل موارد زیر است:

۱- حضور دام و دامدار، مردم فقیر، روستائیان و خانوارهای جنگل نشین در عرصه های جنگلی و وابستگی اقتصادی و معیشتی آنان به عرصه های جنگلی.

- ۲- افزایش جمعیت انسانی و ایجاد تقاضاهای جدید برای رفع نیازهای زندگی، معیشتی و شغلی از عرصه‌های منابع طبیعی.
- ۳- توسعه نیافتگی روابط اجتماعی جنگل‌نشینان.
- ۴- فقر و ضعف توانمندی مهارتی و سرمایه‌ای بهره‌برداران از منابع طبیعی.
- ۵- بازدهی پائین اراضی زیر کشت در داخل جنگل بدلیل کوچک بودن سطح، پرشیب بودن و پراکندگی واحدها و عدم امکان بکارگیری از فن آوری که موجب تبدیل و تغییر کاربری اراضی جنگلی و گرایش خانوارها به انتخاب شیوه‌های معیشتی دیگر از جمله دامداری در عرصه‌های منابع طبیعی شده است.
- ۶- کمبود مطالعات جامع و برنامه‌های توسعه‌ای پایدار در روستاهای داخل جنگل.

• چالش‌های حفاظت و قانون

تأمین منافع عمومی و ملی در دراز مدت در قوانین یک کشور تجلی می‌یابد که منعکس‌کننده خواست و اراده مردم آن کشور می‌باشد لذا التزام به قانون در همه سطوح، راهگشای دستیابی به اهداف توسعه در ابعاد مختلف به خصوص منابع طبیعی می‌باشد. حفظ و صیانت جنگلها و مراتع و استمرار حیات و تولید آن برای بهره‌مندی نسلهای آتی، یکی از معیارهای توسعه پایدار بوده که بدون توجه به قوانین جاری امکانپذیر نخواهد بود و احترام به قوانین و اجرای عملی آنها و در صورت نیاز اصلاح و ارتقاء قوانین شرط لازم برای بالندگی منابع طبیعی بطور عام و حفظ جنگلها و مراتع بطور خاص می‌باشد.

حفاظت از جنگل مقوله پیچیده‌ای است که ریشه‌های آن در مسائل طبیعی، اداری، اجتماعی، اقتصادی، تولیدی، سیاسی و فرهنگی در هم تنیده است. برخی از مهمترین چالشهای مربوط به حفاظت در وضع موجود عبارتند از:

- ۱- وجود برخی از مواد قانونی قابل تفسیر و مغایر با قوانین جاری حفاظت از جنگلها
- ۲- سبک بودن جرائم و مجازات‌های مندرج در قانون نسبت به خسارات وارده به منابع ملی
- ۳- عدم وجود امنیت جانی و شغلی برای نیروهای محافظ منابع طبیعی
- ۴- به روز نبودن امکانات و تجهیزات حفاظتی و حمایتی
- ۵- عدم برخورد مناسب توسط محاکم قضایی و نیروی انتظامی در برخورد با متخلفین و متمردين اجرای طرح و متصرفین .
- ۶- عدم وجود امکانات مناسب روز جهت اطفاء حریق
- ۷- طولانی بودن سیر پرونده‌های منابع طبیعی در محاکم قضایی

۸- کمبود تعداد نیروهای حفاظتی (در حال حاضر تعداد نیروهای بخش حفاظت و حمایت ۸۹۴ نفر می‌باشد که با احتساب ۴۰۰ نفر قرقبانان موجود در طرح‌های جنگلداری، بالغ بر ۱۱۳۳ نفر کمبود نیرو در این بخش وجود دارد)

۹- نداشتن آئین نامه اجرایی بند الف ماده ۶۹ قانون برنامه چهارم

۱۰- طولانی بودن رسیدگی به پرونده های ارجاعی در محاکم قضائی

۱۱- نداشتن قانون مصوب موضوع مختص اجرای طرح خروج دام از جنگل

• کمبود نیروی متخصص

یکی از چالشهای مهم در عرصه منابع طبیعی، کمبود نیروی متخصص است. نیروی انسانی متخصص یکی از سرمایه‌های مهم کشور است که هزینه گزافی صرف تربیت و آموزش این نیروها می‌گردد تا جامعه از قابلیت متخصصین برای تولید دانش و ثروت بهره‌مند گردد. مدیریت نیروی انسانی بطور مستقیم متأثر از سیاستهای میان مدت و دراز مدت بوده و اعمال سیاستهای گذشته سبب کاهش نیروی متخصص در بخش اجرا و تحقیقات مربوط به جنگلها و مراتع شده است و در صورت تداوم روند فعلی، در آینده تبدیل به معضل بزرگی در دستگاه مسئول جنگلها و مراتع یعنی سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع خواهد شد. لذا جای دارد این موضوع مورد تعمق و تأمل قرار گرفته و تمهیدات لازم برای اجتناب از مشکلات آتی اتخاذ گردد.

در قسمت تحقیقات وجود نیروهای تحصیل کرده و کیفی لازمه انجام تحقیقات بوده و بدون داشتن نیروهای متخصص در رشته های مختلف مربوط به جنگل انجام تحقیقات کیفی غیر ممکن خواهد بود بنابراین جذب نیرو و جایگزینی نیروهایی که در شرف بازنشستگی هستند از اموری است که باید در برنامه راهبردی مد نظر قرار گیرد.

در بخش اجرا نیز دو چالش زیر در سالهای اخیر کاملاً مشهود بوده است:

- محدودیت جذب نیروهای تخصصی و کارشناسی مجرب در بخشهای مختلف جنگل با توجه به نوع وظایف حاکمیتی و ویژگیهای خاص جنگلهای شمال.

- کمبود نیروهای کارشناسی بعلت کوچک بودن تشکیلات موجود بویژه در سطح ستاد و ادارات کل منابع طبیعی استانها که ناشی از کمبود پست های فنی و تخصصی، خروج نیروهای فنی و عدم جایگزینی مناسب بوده است. بروز این مشکلات در حالی است که نظارت و ارزیابی پروژه ها امری فوق العاده مهم می باشد که تنها کارشناسان خبره، قوی و با تجربه می توانند به این موضوع پاسخ دهند.

• کمبود منابع مالی

منابع مالی برای تامین هزینه عملیات اجرایی و یا تحقیقات، در واقع سرمایه گذاری برای تولید دانش و یا کالا برای رفع نیازهای کشور می باشد. عدم توجه به تامین منابع مالی و گسترش آن باعث کندی روند به خصوص در بخش تحقیقات گشته و به عبارتی جامعه در مدت زمان طولانی تری از تولید دانش حاصل از تحقیقات بهره مند می گردد. کشورهای توسعه یافته با درک نقش مهم تحقیقات با افزایش سرمایه گذاری باعث صرفه جویی در زمان و دستیابی به اهداف مشخص تحقیقات در زمان کوتاهی می گردند، لذا جای دارد با توجه به اهمیت تحقیقات، روند کاهش منابع مالی در سالهای اخیر با درایت معکوس گردد.

بر اساس بند ۵ ماده ۴۶ قانون برنامه چهارم باید سرمایه گذاری دولت در امر پژوهش و فناوری تا پایان برنامه چهارم به طور یکنواخت و مستمر به میزان حداقل دودرصد تولید ناخالص داخلی از محل اعتبارات عمومی (و یک درصد از محل درآمد عملیاتی شرکت های دولتی، بانک ها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت و بخش غیردولتی) افزایش یابد.

چنانچه سهم تحقیقات از تولید ناخالص داخلی در آغاز برنامه را در نظر بگیریم تامین رشد یکنواخت و نیل به هدف دو درصد در طول سال های برنامه ایجاب می کند این "سهم" سالانه ۳۳ درصد رشد داشته باشد (جدول شماره ۱۴). متأسفانه در لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ نه تنها سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی افزایش نیافت بلکه مطلق اعتبار اختصاص یافته به پژوهش و فناوری نیز در این لایحه نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۸۴ (که خود در همین زمینه با کسری جدی مواجه است) بیش از ۱۵ درصد کاهش داشته است و این در حالی است که رشد کل بودجه پیشنهادی نسبت به سال قبل لا اقل پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی بی سابقه بوده است که نشان دهنده تضاد آشکار بین سند چشم انداز نظام، سیاست های کلی طول دوران برنامه، سیاست های کلان برنامه چهارم توسعه و حتی متن قانون برنامه چهارم می باشد (قره یاضی، مرکز تحقیقات استراتژیک کشور).

جدول شماره ۱۴- رشد یکنواخت سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی برای تامین هدف دودرصدی در انتهای برنامه چهارم.

سال	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۵ (در انطباق با سند چشم انداز)	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸
*GDP	۷۱۴۰	۱۶۷۰۲۵۸	۲۰۱۸۹۶۵	۲۰۱۸۹۶۵			
سهم پژوهش از GDP	٪۰/۵۲	٪۰/۶۴	٪۰/۴۵	٪۰/۸۴	٪۱/۱۳	٪۱/۵	٪۲
اعتبار پژوهشی (میلیارد ریال)	۷۱۴۰	*۱۰۶۳۸/۶	۹۰۰۶	***۱۶۹۵۹/۳			

*مبلغ GDP سال ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به ترتیب با در نظر گرفتن رشد ۵/۸ و ۶/۵ درصدی اقتصاد و ۱۴ و ۱۳/۵ درصد نرخ تورم محاسبه شده است (منبع: مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی).

**قانون بودجه سال ۱۳۸۴

***اعتبار مورد نیاز منطبق با سند چشم انداز و قانون برنامه چهارم توسعه (که در لایحه بودجه تقریباً نیمی از آن تحقق یافته است).

به علت کمبود اعتبارات در سالهای اخیر، بخش اجرا با چالشهای زیر مواجه بوده است:

- نا کافی بودن اعتبارات دولتی برای اجرای طرحهای و پروژه های مدیریتی بویژه تحقق تکالیف کمی قانون برنامه.

- محدودیت های شدید اعتباری مورد نیاز در بخش های نظارت بر اجرای طرحهای جنگلداری، هزینه های آئین دادرسی و کارشناسی دادگستری، حق الکشف نیروهای امنیتی و حفاظتی و ...

- عدم تأمین اعتبارات مورد نیاز برای جبران خسارات وارده به مجریان طرحهای جنگلداری موضوع بند ی- ماده ۶۹ قانون برنامه چهارم.

- کمبود وسایل و تجهیزات انفرادی و گروهی در بخش حفاظت و حمایت

- عدم تأمین تسهیلات بانکی برای متقاضیان ایجاد دامداری صنعتی و نیمه صنعتی در طرح خروج دام از جنگل و همچنین عدم ارائه تسهیلات بانکی برای امور کشاورزی.

• تقابل دیدگاهها

در یک سیستم، هماهنگی و تجانس بین اجزاء سیستم، باعث کارکرد مطلوب آن سیستم می گردد، این موضوع در مورد سیستم مدیریتی منابع طبیعی نیز صادق بوده و لازم است با تعیین محور سیستم یعنی منابع طبیعی تجدید شونده، سایر اجزاء نیز برای دستیابی به هدف توسعه پایدار به خدمت آن در آیند و

با حمایت خود، همسو با برنامه‌ها و اهداف ملی در بخش جنگلها و مراتع به حرکت‌های خود ادامه دهند. همانطور که هماهنگی باعث تسریع روند پیشرفت می‌گردد، عدم هماهنگی نیز باعث تقابل و وجود ضعف و نقص در کارکرد سیستم مدیریتی منابع طبیعی می‌گردند، لذا ضروری است با شناخت ناهماهنگی‌ها از نیروی دستگاههای مختلف به تبع اهداف ملی در بخش منابع طبیعی تجدید شونده بهره‌مند گردید.

در این مورد چالشهای زیر در بخش منابع طبیعی کشور مشهود بوده که باید مد نظر قرار گیرند:

- بی توجهی و فقدان سیاستهای توسعه پایدار و متوازن در کشور
- عدم اجرای طرح آمایش سرزمین و بکارگیری اراضی براساس توان اکولوژیک .
- فقدان همکاری لازم بین سازمانهای برون تشکیلاتی در اجرای اهداف و سیاستهای حفظ، احیاء، توسعه و بهره برداری اصولی و علمی از جنگل و منابع ملی .
- عدم توجه جدی برنامه ریزان دستگاههای اثرگذار به موضوعات و اهداف منابع طبیعی .
- عدم هماهنگی لازم مبنی احداث واحدهای جدید صنایع چوب و کاغذ از حیث تأمین مواد اولیه چوبی و لیگنوسلولزی مورد نیاز در سطح کشور.
- تعدد مراکز مختلف صدور مجوزهای احداث واحدهای صنایع چوبی و عدم نظارت و کنترل بر احداث صنایع تبدیلی مربوط به جنگل از جانب سازمان جنگلها و مراتع کشور به عنوان متولی و تأمین کننده اصلی مواد اولیه این صنایع .
- عدم هماهنگی دستگاههای اجرایی ذیربط از جمله معاونت امور دام برای صدور موافقت اصولی دامپروری واحدهای کوچک مشمول اجرای طرح و بعلاوه عدم هماهنگی دستگاهها مانند وزارت نیرو، کمیته امداد و غیره
- وجود ناهماهنگی در اجرا بین دستگاههای دولتی یا غیر دولتی در اجرای برنامه های استانی و ملی
- نهادینه نشدن امر واگذاری مدیریت بهره وری طرحهای پارک جنگلی و نهالستان ها به بخش خصوصی، این موضوع خود ناشی از سود جویی و آزمندی افراد برای تملک زمین به بهانه اجرای طرح از یکطرف و همچنین تناقضات حقوقی و قانونی با توجه به ممنوعیت واگذاری این عرصه ها از سوی دیگر است .

• مشکلات فرهنگی و تشکیلاتی

- ضعف در تحقق ترویج فرهنگ منابع طبیعی به فرهنگ عامه و عمومی
- ناپایداری تشکیلاتی
- ضعف و ناهماهنگی در ارتباطات بخشهای اجرایی و تحقیقاتی

• سایر مشکلات و تنگناها

- وقوع حوادث غیر مترقبه و تحت تاثیر قرار گرفتن برنامه‌ها
- وقوع تحولات سریع و غیر قابل پیش بینی اجتماعی و اقتصادی در جامعه مثل افزایش چشمگیر قیمت زمین در شمال کشور
- آموزش علمی ناکافی کارشناسان شاغل در واحدهای ستادی و استانی در تهیه طرحها بدلیل واگذاری آن به بخشهای غیر دولتی.

- مناطق خشک و نیمه خشک

وضعیت جنگلشناسی و میزان دخالت‌های فعال در جنگلهای مناطق خشک و نیمه خشک بدین وضعیت می باشند:

- اکثر جنگلهای این منطقه خصوصا زاگرس دارای فرم پرورشی شاخه زاد است.
- توده های جنگلی شاخه زاد ، اغلب جوان و ارتفاع آنها کمتر از ۵ متر است.
- قسمت اعظم جنگلهای دانه زاد ، متشکل از درختان کهنسال و فرتوت است .
- توده های جنگلی دانه زاد ، در معرض خطر پوسیدگی و باد افتادگی قرار دارند .
- در بسیاری از جنگلها ، تاج بری و قطع سرشاخه ها برای تعلیف دام ادامه دارد .
- چرای مفرط و کوبیدگی خاک مانع تجدید حیات و پایداری جنگل گردیده است .
- زراعت دیم ، در اغلب اراضی جنگلی ، مانع بقاء هر گونه زادآوری درختان است .
- زراعت دیم و آتش سوزی عمدی در جنگل های مناطق از سطح جنگل می کاهد .
- و بالاخره اینکه ، موانع اجتماعی مدیریت جنگل در حاشیه آبادیها و نیز در جنگلهای بانبوهی کمتر از ۵ درصد تاج پوشش شدید تر است .

تفاوت های عمده مدیریت جنگلهای خشک و نیمه خشک با جنگلهای تجارتي شمال عبارتند از :

- اجرای مشارکتی جنگلداری با صاحبان عرف واقع در جنگل
- تقبل حفاظت فیزیکی طرح ، از سوی بهره برداران عرفی در قبال کمکهای فنی و اعتباری خاص احیاء و اصلاح جنگل.
- تهیه طرح و پروژه های عملیاتی در جنگل با همفکری و اعمال نظر صاحبان عرف
- هزینه کرد تهیه طرح و نظارت بر اجرا به صورت صد درصد پیمانی

- تهیه طرح (با توجه به مسائل اجتماعی) صرفاً در واحدهای مدیریتی سامان عرفی روستا به منظور تطبیق اختیار با مسئولیت.
 - کاهش تدریجی دام از عرصه های احیایی و تغییر معیشت دامداران از طریق کمکهای فنی و اعتباری
 - آموزش شیوه های نوین مکان یابی کاشت بذر و نهال با توجه به سرشت نهال و آماده سازی خاک برای زادآوری طبیعی .
- علل اصلی تخریب و تقلیل جنگل ها در مناطق خشک و نیمه خشک کشور:
- کوبیدگی خاک و حذف زا آوری طبیعی جنگل در اثر چرای مفرط دام
 - قطع درختان جنگلی عمدتاً در جهت تامین چوب سوخت
 - تبدیل کاربری ها در اثر زراعت دیم در زیر اشکوب جنگل
 - گسترش سکونت گاه ها ، معادن ، خطوط مواصلاتی، انرژی و غیره.
- چالش ها و مشکلات موجود در مدیریت جنگلهای مناطق خشک و نیمه خشک شامل:
- کاهش انبوهی جنگل به حد افراط رسیده بطوریکه به تدریج نقش خود را در تنظیم آب و کاهش فرسایش خاک ، از دست داده است.
 - چرای مفرط و کوبیدگی خاک در اثر تردد مکرر دام تقریباً تجدید حیات طبیعی نهالهای درختی را به صفر تقلیل داده است .
 - وجود زراعت دیم در بستر جنگلها ، آتش سوزی های عمومی برای تبدیل جنگل و شاخه زنی ها وضعیت عادی به خود گرفته است .
 - فقدان انگیزه لازم در طرح های اجرایی مدیریت جنگل برای اجرا توسط بهره برداران محلی
 - عدم امکان تامین سوخت فسیلی در کلیه آبادی های جنگلی در کوتاه مدت .
 - عدم برخورد جدی با صدور محصولات فرعی غیر مجاز به عنوان تهدید ی جدی برای پوشش گیاهی طبیعی واجد محصولات دارویی و صنعتی کشور .
 - عدم حصول راه حل عملی و منطقی برای حذف دام از قطعات احیائی جنگل و تعیین تکلیف نهائی .

چالش ها و مشکلات موجود در جنگلکاری و توسعه فضای سبز

- تنگناها و محدودیتهای جنگلکاری و توسعه فضای سبز و پارکهای جنگلی در نواحی رویشی خشک و نیمه خشک:

اهم موانع و چالشهای موجود در برنامه های جنگلکاری و توسعه فضای سبز عبارتست از:

۱. نبود اعتبارات کافی، هدفمند و پایدار در اجرای طرحهای مرتبط
۲. اعمال مدیریتهای منطقه ای و استانی غیر موثر و سلیقه ای و عدم اثرگذاری سیاستها و استراتژیهای اجرائی ستاد سازمان در پیشبرد برنامه های اجرائی در توسعه و احیاء رویشگاه
۳. هزینه کردن منابع اعتباری طرحهای جنگلکاری و فضای سبز جهت پرسنل و نیروهای قراردادی و روزمزد طرحها و نیز جابجایی اعتبارات برای سایر طرحها..
۴. کمبود نیروی انسانی کارآمد فنی-تخصصی در استانهای منطقه رویشی جهت هدایت و نظارت اصولی برنامه های توسعه و احیاء
۵. عدم تناسب مقررات مالی موجود، با مقتضیات اجرائی طرح های مشارکتی (مجری منحصر به فرد)
۶. عدم توازن مالی چه در خصوص اعتبارات جاری و چه تملک دارائی با توجه به سطوح مستعد کاری فراوان (یک سوم نیاز)
۷. عدم تخصیص به موقع و کافی اعتبارات جهت اجرای پروژها
۸. واقعی نبودن نرمهای هزینه های اجرایی طرحها
۹. ضعف نظارت کمی و کیفی شهرستانی و استانی جهت اجرای بهینه طرحها
۱۰. در ارزیابی طرح جنگلکاری و توسعه فضای سبز صرفاً شاخص کاشت دولتی مدنظر بوده است و حال آنکه براساس برنامه چهارم توسعه طرح مذکور دارای ۵ پروژه مستقل می باشد و نرم عملیاتی طرح بایستی در کلیه پروژه ها هزینه گردد که این نحوه عمل متاسفانه باعث عدم ارزیابی دقیق و منطقی طرح شده است.

- عوامل فنی، اجرائی موثر بر عملکرد طرحهای جنگلکاری و فضای سبز

- ۱ - عدم تهیه کتابچه طرح اجرائی، نقشه اجرائی محدوده عملیات و برنامه زمانی و مکانی مشخص برای طرحهای جنگلکاری و فضای سبز در استانها
- ۲ - بروز خشکسالی های متناوب در طی دهه اخیر

- ۳- تناسب زمانی ۵ ساله در نگهداری و مراقبت از پروژه جنگلکاری و فضای سبز رعایت نمیشود
- ۴- عدم استفاده از نهال های سازگار و استاندارد در اجرای عملیات جنگلکاری
- ۵- مشکلات احاله مدیریت پارکها به دلیل اقتصادی نبودن اداره پارکهای جنگلی مناطق خشک و نیمه خشک

- چالشها و تنگناها در طرح های زراعت چوب:

- ۱- ناکافی بودن فعالیتهای تحقیقاتی در معرفی ارقام و کلنهای گونه های سریع الرشد مناسب برای کشت در مناطق رویشی مختلف کشور
- ۲- فقدان برنامه میان مدت و بلند مدت تحقیقاتی و اجرایی مدون و مصوب برای گسترش و تامین چوب مورد نیاز کشور
- ۳- ناکارآمدی رابطه عرضه و تقاضا و نبود ارتباط منطقی بین تولید کنندگان چوب با مصرف کنندگان چوب
- ۴- وجود بازار غیر رسمی چوب که باعث عدم دستیابی به آمار واقعی تولید و مصرف چوب در کشور شده است
- ۵- عدم وجود تنوع ارقام و کلن های اصلاح شده در بخش تولید نهال و بازار مصرف آن
- ۶- بروز خشکسالی های مکرر و تاثیر آن بر منابع آبی موجود و عدم معرفی پتانسیل های بالقوه منابع آبی قابل استحصال

- چالشهای بخش بهره برداری ازرویشگاه های واجد محصولات غیر چوبی و توسعه گیاهان دارویی و صنعتی:

- عدم تامین و اختصاص منابع مالی، اعتباری در این بخش و وابستگی آن به طرحهای صیانت جنگلها، مدیریت منابع جنگلی و همچنین طرح مدیریت پایدار مراتع
- بی ثباتی و عدم تناسب تشکیلاتی با وظایف، تنوع و اهمیت بهره برداری در اقتصاد ملی
- تناسب نداشتن مقررات مالی با مقتضیات اجرایی طرحهای مشارکت مردمی
- کمبود نیروی متخصص مرتبط با بهره برداران، گیاهان دارویی و صنعتی
- عدم تناسب امکانات و نیروی انسانی با وسعت رویشگاههای محصولات غیر چوبی موجود

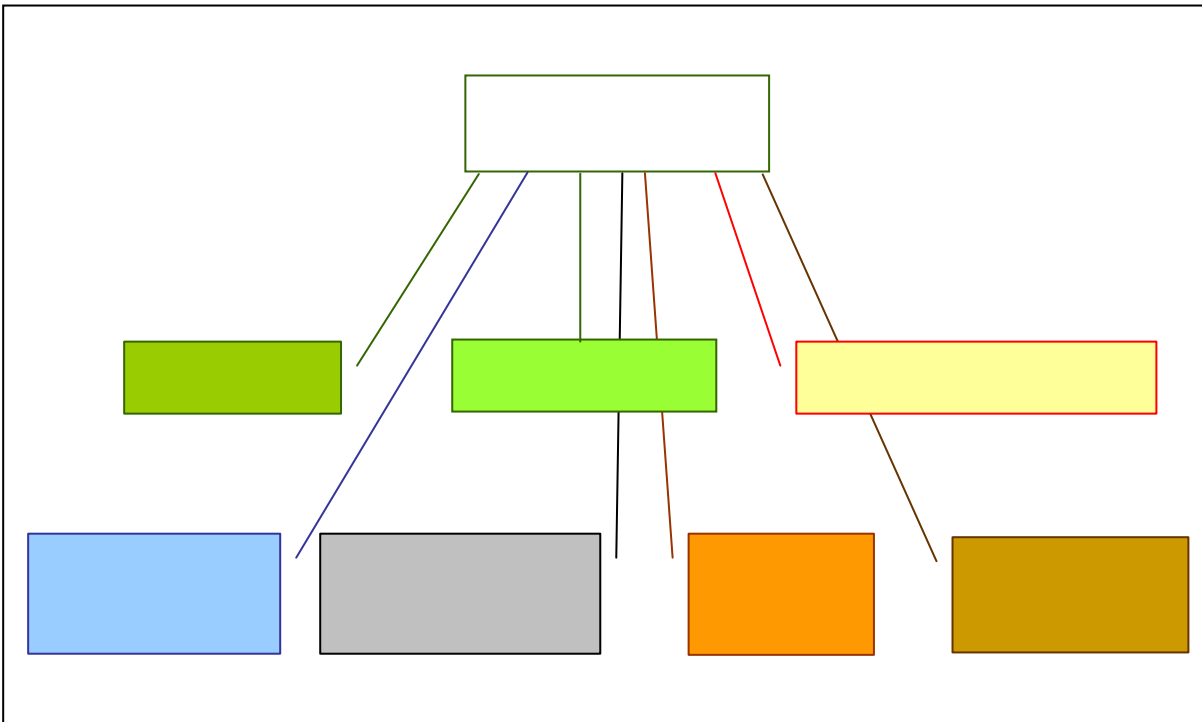
- برخورد جدی با مسئله صادرات محصولات غیرمجاز انجام نمی شود و خلاء قانونی موجود که موجبات تخریب روزافزون رویشگاهها شده است
- شرایط نامناسب بارندگی و تاثیر منفی آن بر پوشش گیاهی با ارزش

فصل پنجم- اهداف؛ راهبردها، چشم انداز بیست ساله و راهکارهای بخش اجرا

الف) اهداف و راهبردهای مناطق مرطوب و نیمه مرطوب

برنامه راهبردی جنگل و سیاستهای مورد نظر با توجه به وضعیت موجود و چالشهای پیش روی منابع جنگلی در شمال کشور در هفت مورد به شرح زیر دسته‌بندی می‌گردد:

- ۱- کاهش عوامل تخریب در جنگل (حفاظت جنگل و رفع معضلات اجتماعی- اقتصادی)
- ۱- احیاء و توسعه جنگل
- ۲- جنگلشناسی
- ۳- تامین چوب و منابع سلولزی
- ۴- بهره برداری اصولی
- ۵- اصلاح روشهای مدیریتی
- ۶- آموزش، پژوهش و ترویج

اهداف کمی برنامه راهبردی در شمال کشور (پروژه های شاخص)

نام پروژه	دو ساله (۸۸-۸۷)	برش پنجاهم	برش پنجاه و ششم	برش پنجاه و هفتم	جمع کل دوره
خروج دام از جنگل (واحد دامی)	۳۱۵۲۸۵	۲۰۰۰۰۰	۹۵۹۸۹۲	-	۳۲۷۵۱۷۷
ساماندهی جنگلنشینان شمال (خانوار)	۹۹۷	۵۰۰۰	۲۸۷۶	-	۸۸۷۳
تهیه طرح جنگلداری با تولیدات غیر چوبی (هکتار)	۱۵۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	-	-	۳۵۰۰۰۰
تجدید نظر طرح جنگلهای تولیدی و حفاظتی (هکتار)	۱۶۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰	۷۷۰۰۰۰	۷۲۰۰۰۰	۲۲۵۰۰۰۰
ارزیابی کمی و کیفی جنگلهای شمال (هکتار)	-	-	۱۸۴۷۰۰۰	-	۱۸۴۷۰۰۰
احداث جاده های جنگلی (کیلومتر)	۹۵۸	۱۵۷۵	۱۵۷۵	۱۵۷۵	۵۶۸۳
تهیه و اجرای برنامه پرورش جنگل (هکتار)					
احیاء و غنی سازی جنگل (هکتار)	۳۴۰۰۰	۹۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۱۰۰۰۰	۳۳۴۰۰۰
توسعه جنگل (هکتار)	۱۵۰۰۰	۴۵۰۰۰	۵۰۰۰۰	۵۶۰۰۰	۱۶۶۰۰۰
زراعت چوب و توسعه درختکاری (هکتار)	۱۵۰۰۰	۳۵۰۰۰	۳۵۰۰۰	۳۵۰۰۰	۱۲۰۰۰۰
توسعه و تجهیز پارکها و تفرجگاههای جنگلی (هکتار)	۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۵۰۰۰۰
ایجاد مرز کنترلی (مرز حائل) (کیلومتر)	۵۸۶	۱۱۰۰	۱۱۰۰	۱۱۰۰	۳۸۸۶
تغییر الگوی مصرف سوخت (واحد)	۵۰	۱۲۰	۱۲۰	۱۲۰	۴۱۰
گشت و مراقبت (سطح سالیانه- هکتار)	۸۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰
پیشگیری و اطفای حریق (سطح سالیانه- هکتار)	۴۸۵۱۹۹۵	۴۸۵۱۹۹۵	۴۸۵۱۹۹۵	۴۸۵۱۹۹۵	۴۸۵۱۹۹۵
حجم برداشت چوب (متر مکعب)	۱۶۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰	۱۸۶۰۰۰۰۰
تولید گرده بینه ، صنعتی (متر مکعب)	۵۴۴۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰	۲۷۰۰۰۰۰	۲۸۸۰۰۰۰	۸۱۲۴۰۰۰
	(/۳۴)	(/۴۰)	(/۴۵)	(/۴۸)	(/۴۴)

اهداف کیفی برنامه راهبردی در شمال کشور (پروژه های شاخص)

- تحول در شیوه های جنگلشناسی متناسب با ساختار اکولوژیکی جنگلهای شمال.
- جامع نگری و برون رفت از تولید تک محصولی جنگل و تحت پوشش قرار دادن کلیه جنگلهای شمال در قالب طرحهای جامع جنگلداری.
- احیاء و بازسازی مناطق جنگلی مخروبه، نیمه مخروبه و کم بازده با هدف برگشت به جنگل کلیماکس و هدایت آن به سمت جنگلهای صنعتی.
- توسعه و افزایش سطح جنگل در مناطق منهدم شده ارتفاعات و سایر مناطق تخریب یافته در داخل جنگل و دره های خشک و نیمه خشک.
- پوشش کامل حفاظتی جنگلهای شمال کشور، اجرای کمربند حفاظتی (مرز حائل)، تغییرالگوی مصرف سوخت روستائیان و جنگل نشینان و مبارزه جدی با قاچاق چوب.
- تأمین، تجهیز و آموزش نیروهای حفاظتی جنگلهای شمال و تأمین امکانات لازم.
- گسترش محیط های مناسب جنگلی تحت عنوان پارکهای جنگلی بمنظور استفاده هر چه بیشتر شهروندان از محیط های طبیعی.
- اولویت اصلاح نژاد و تبدیل دام های سبک به سنگین در روستاهای محاط در جنگل.
- ایجاد فرصتهای تشویقی برای مضمولین طرح خروج دام مانند اشتغال، مزایای بیمه بازنشستگی، اعطاء تسهیلات بانکی و ...
- مطالعات ادواری بررسی روند تغییرات کمی و کیفی جنگلهای شمال.
- حفاظت از گونه های نادر و در حال انقراض ذخیره گاهی بعنوان یک میراث ژنتیکی ارزشمند و پایدار برای نسلهای آینده.
- توجه جدی به امر افزایش تولید چوب از طریق توسعه سطح زیر کشت زراعت چوب.
- انتخاب سیستم های مناسب بهره برداری با توجه به شرایط توپوگرافی جنگلهای شمال و هدایت و نظارت مستمر بر عملیات بهره برداری.
- استفاده مطلوب و بهینه از چوب با توجه به خواص کاربردی آنها و جلوگیری از کاهش کیفیت چوب آلات تولیدی و افزایش عمر مفید آنها.

- شناسائی محصولات فرعی و سایر گونه های گیاهی و به فعل در آوردن استعداد های بالقوه موجود در آنان با هدف ایجاد فرصت های شغلی و بهره برداری از منابع.
- تقویت و ساماندهی یگان حفاظت از جنگلها و مراتع.
- ایجاد یگان اطفای حریق و تأمین تجهیزات و امکانات مورد نیاز.

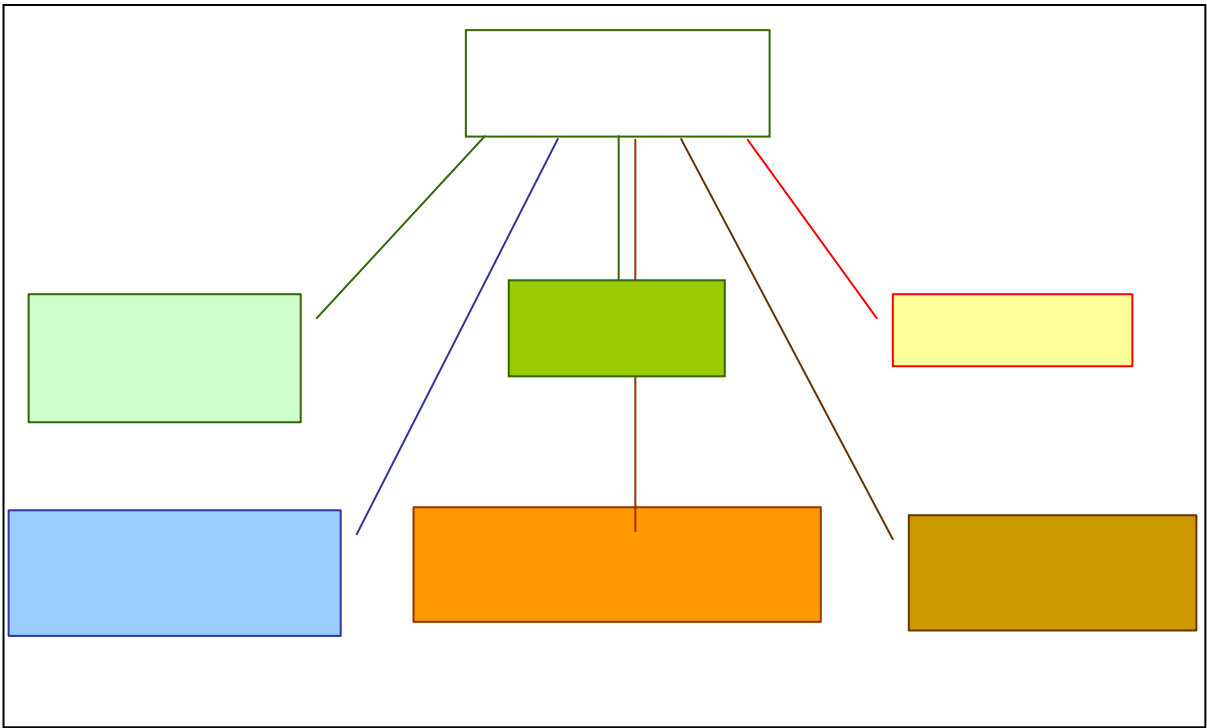
ب) اهداف و راهبردهای مناطق خشک و نیمه خشک

با توجه به نقش اکوسیستمی جنگل اهداف ترسیم شده برای چشم انداز برنامه راهبردی بیست ساله جنگل های خشک و نیمه خشک کشور عبارتند از:

- ارتقاء شاخص های پوشش جنگلی
- حفظ و ارتقاء بهداشت و سلامت جنگل
- حفظ کمک به تنوع زیستی (گونه های گیاهی)
- بهبود کارکردهای زیست محیطی جنگل (آب، خاک و ترسیب کربن)
- ارتقاء نقش اقتصادی و اجتماعی جنگل و در توانمند سازی جوامع محلی.

مهمترین راهبردهای مدیریت جنگل های خشک و نیمه خشک در شش مورد به شرح زیر دسته بندی می گردد:

- ۱- حفاظت جنگل
- ۲- احیاء جنگلها
- ۳- توسعه پوشش جنگلی، پارکهای جنگلی
- ۴- اقتصادی کردن طرح های جنگلداری
- ۵- توسعه زراعت چوب و گونه های سریع الرشد چوبده
- ۶- آموزش، پژوهش، ترویج و توانمند سازی جوامع محلی

راهکارهای اجرایی

الف) مناطق مرطوب و نیمه مرطوب

راهبرد اول: کاهش عوامل تخریب در جنگل (حفاظت جنگل و رفع معضلات اجتماعی - اقتصادی)

- ✓ اهتمام ویژه به امر حفاظت، توسعه واحیای جنگلهای شمال بعنوان برنامه های محوری سازمان
- ✓ بهره گیری از کلیه استعدادها و ظرفیتهای موجود جنگلهای شمال برای مهار عوامل تخریب
- ✓ اصلاح و بهنگام سازی قوانین و مقررات منابع طبیعی
- ✓ حمایت، تقویت و ساماندهی یگان حفاظت از جنگلها و مراتع؛ مبارزه جدی با قاچاق چوب
- ✓ تامین، تجهیز و آموزش نیروهای حفاظتی و تامین امکانات لازم
- ✓ تأکید بر اجرای کامل و دقیق برنامه جامع صیانت از جنگلهای شمال با استناد به اصل ۱۳۷ قانون اساسی و مصوبه هیئت محترم وزیران به شماره ۱۶۲۷۶/ت ۲۶۲۳۹ مورخ ۸۲/۶/۲۶
- ✓ تأکید بر اولویت کاهش عوامل تخریب منابع طبیعی علی الخصوص تسریع در اجرای طرح خروج دام و ساماندهی جنگل نشینان شمال
- ✓ مبارزه با قاچاق چوب و تصرف غیر قانونی اراضی جنگلی
- ✓ مهار و کنترل دام های خانگی (دام کتول)
- ✓ اصلاح نژاد و تبدیل دامهای سبک به سنگین در روستاهای محاط در جنگل
- ✓ تغییر الگوی مصرف سوخت روستائیان و جنگلنشینان (بیو گاز، جنگل انرژی و نیروی خورشیدی)
- ✓ ایجاد فرصتهای تشویقی برای مشمولین طرح خروج دام (مانند اشتغال، مزایای بیمه بازنشستگی، اعطا تسهیلات بانکی و ...)
- ✓ ایجاد یگان اطفای حریق و تامین تجهیزات و امکانات مورد نیاز
- ✓ حفاظت از گونه های نادر و در حال انقراض به عنوان میراث ژنتیکی ارزشمند
- ✓ حمایت جنگل، مبارزه با آفات و بیماریها و کاهش صدمات و خسارات وارده به توده های جنگلی طبیعی و دست کاشت و قرنطینه چوبهای وارداتی

راهبرد دوم: توسعه جنگل

- ✓ احیا و غنی سازی جنگل در مناطق مخروبه، نیمه مخروبه و کم بازده با هدف برگشت به جنگل کلیماکس
- ✓ توسعه و افزایش سطح جنگل در مناطق منهدم شده ارتفاعات
- ✓ جنگلکاریهای آمیخته با گونه‌های بومی (سریع‌الرشد یا معمولی)
- ✓ تعیین محاط بذرگیری، جمع‌آوری بذر از پایه‌های نخبه و همچنین ایجاد باغ بذر
- ✓ تکمیل و تجهیز نهالستانهای جنگلی و تحول در روند تولید نهال با فناوریهای نوین
- ✓ توسعه و تجهیز پارکها و تفرجگاههای جنگلی
- ✓ توجه جدی به امر درختکاری به ویژه زراعت چوب در خارج از جنگل
- ✓ استفاده از فناوریهای نوین (زیست فناوری) و حفاظت و اصلاح ژنتیکی گونه‌های مهم

راهبرد سوم: جنگلشناسی

- ✓ تاکید بر اهمیت و ارزشهای اکولوژیکی و زیست‌محیطی جنگلهای خزری و ارسبارانی
- ✓ رویکرد جایگزینی جنگلشناسی نزدیک به طبیعت بجای شیوه‌های کلاسیک
- ✓ تهیه و اجرای طرحهای پرورشی در توده‌های طبیعی و دست کاشت
- ✓ تاکید بر تنوع گونه‌ای، گرایش به حفظ آمیختگی و حمایت و افزایش حضور گونه‌های نادر، باارزش و پایه‌های نخبه
- ✓ شناخت خصوصیات اکولوژیکی و نیازهای رویشگاهی درختان جنگلی و انتخاب تکنیکهای مناسب تجدید حیات و زادآوری طبیعی آنها
- ✓ توجه به پدیده تغییر اقلیم و اثرات آن بر منابع جنگلی

راهبرد چهارم: تامین چوب و منابع سلولزی

از منابع داخلی

- ✓ در مناطق مرطوب و نیمه مرطوب با برداشت از منابع جنگلی طبیعی بر اساس میزان برداشت مجاز و توان اکولوژیکی توده‌های طبیعی + برداشت پیش محصول از توده‌های دست کاشت در اثر اجرای عملیات پرورشی
- ✓ در مناطق خشک و نیمه‌خشک برداشت چوبهای حاصل از عملیات مدیریت شاخه‌زاد، دانه و شاخه‌زاد و برنامه تغییر فرم به توده‌های دانه‌زاد و همچنین محصولات عملیات احیایی و پرورشی توده‌ها

- ✓ افزایش عمر مفید چوب
- ✓ استفاده بهینه از ضایعات چوبی
- ✓ استفاده از منابع سلولزی غیر چوبی (ضایعات کشاورزی و باغداری)
- ✓ بازیافت کاغذ و سایر منابع سلولزی

از منابع خارجی

- ✓ واردات چوب از مناطق نزدیک با هزینه‌های کمتر انتقال و با کمترین آلودگی به آفات و بیماریها
- ✓ واردات خمیر کاغذ، محصولات سلولزی و سایر فرآورده‌های چوبی جهت کاهش فشار وارده بر جنگل

راهبرد پنجم: بهره‌برداری اصولی

- ✓ برداشت بر اساس توان اکولوژیک توده‌ها
- ✓ تهیه طرحهای جنگلداری با تولیدات غیرچوبی
- ✓ احداث جاده‌های جنگلی متناسب با دیدگاه جنگلشناسی نزدیک به طبیعت و شیوه‌های جنگلشناسی انتخاب شده
- ✓ انتخاب سیستمهای بهره‌برداری مناسب با توجه به شرایط توپوگرافی و تولید گرده‌بینه صنعتی
- ✓ انتخاب روشهای حمل و نقل مناسب و ماشین‌آلات و ابزار جدید
- ✓ شناسائی محصولات فرعی و سایر گونه‌های گیاهی و به فعل در آوردن استعدادهای بالقوه در آنها با هدف ایجاد فرصتهای شغلی و بهره‌برداری اصولی از منابع

راهبرد ششم: مدیریت جنگل

- ✓ ارزیابی سیاست‌ها، برنامه‌ها، فعالیت‌های اجرایی و تحلیل مسائل و مشکلات و ارائه راهکارهای مناسب در جهت رفع آن
- ✓ اعمال مدیریت یکپارچه و نظام مند بر عرصه‌های منابع طبیعی (با نگرش حوضه‌ای) و ایجاد هماهنگی‌های لازم بین مجموعه دستگاههای اجرائی اثرگذار در حوضه آبخیز
- ✓ جامع‌نگری و برون‌رفت از تولید تک محصولی جنگل و تحت پوشش قرار دادن کلیه جنگلهای شمال در قالب طرحهای جامع جنگلداری

- ✓ ارزشگذاری منابع جنگلی از دیدگاه اکولوژیک و نقشهای مختلف وجود جنگل
- ✓ زمینه‌سازی در جهت توسعه و ارتقا مشارکت فعالانه مردم و جوامع محلی در عرصه‌های منابع طبیعی
- ✓ ارتقا دانش فنی و استفاده از دانش بومی در طراحی و اجرای طرحها و پروژه‌ها
- ✓ ساماندهی جنگلنشینان و خروج دام از جنگل
- ✓ ارزیابی کمی و کیفی جنگلها و مطالعه ادواری روند تغییرات کمی و کیفی آنها
- ✓ بکارگیری داده‌های دورسنجی در زمینه اطلاعات کمی و کیفی مورد نیاز پایش جنگل
- ✓ جنگلداری جامع (جنگل و دیگر بهره‌برداریه‌ها)
- ✓ رعایت معیارها و شاخص‌های توسعه پایدار
- ✓ بررسی رویکرد نظام‌های سرمایه‌گذاری در اجرای طرحهای جنگلداری
- ✓ اکوتوریسم و نقش آن در توسعه فرهنگی و اجتماعی
- ✓ همکاری بین دستگاههای مختلف (مثلا سازمان جنگلها و سازمان حفاظت محیط زیست)

راهبرد هفتم: آموزش، پژوهش و ترویج

- ✓ اطلاع رسانی در زمینه شناخت ارزشهای اکولوژیکی و زیست محیطی منابع طبیعی تجدید شونده به مسئولین نظام و مردم و استفاده از رسانه‌های گروهی
- ✓ ارتقاء دانش فنی و استفاده از دانش بومی در طراحی و اجرای طرحها و پروژه‌ها؛ برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارشناسان و مجامع محلی
- ✓ زمینه‌سازی و برقراری هماهنگی بین سازمان‌های تحقیقاتی، آموزشی و اجرائی مربوط به منابع طبیعی تجدید شونده کشور
- ✓ برقراری زمینه ارتباط با مجامع علمی و تخصصی داخلی و بین‌المللی و بهره‌برداری از یافته‌های جدید علمی و فنی با رعایت قوانین و مقررات موضوعه
- ✓ زمینه‌سازی در جهت توسعه و ارتقاء مشارکت فعالانه مردم و جوامع محلی به ویژه بهره‌برداران واقعی عرصه‌های منابع طبیعی در سطوح اجرا و نظارت
- ✓ ایجاد و تقویت انگیزه‌های لازم در کارشناسان و متخصصین منابع طبیعی کشور (مادی و معنوی)

- ✓ همکاری بین دستگاههای مختلف (سازمان جنگلها، موسسه تحقیقات و سازمان حفاظت محیط زیست)
- ✓ رفع موانع اداری و مالی در دستگاهها و بخش اجرا جهت سفارش طرحها و مطالعات به بخش پژوهش
- ✓ تلاش مسئولان و وزارتخانه متبوع برای جذب اعتبار و مجوز جذب نیرو و فارغ التحصیلان جوان منابع طبیعی (آینده سازی)
- ✓ همکاری با سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جهت برگزاری دوره های آموزشی و همکاری با صدا و سیما جهت اشاعه فرهنگ منابع طبیعی در جامعه

ب) مناطق خشک و نیمه خشک

راهکارهای دستیابی به اهداف ترسیم شده متناسب با راهبردهای بیست ساله به شرح زیر اعلام می گردد:

راهبرد اول: حفاظت جنگل

- ✓ حفاظت از ذخایر ژنتیکی منحصر به فرد
- ✓ برقراری "پوشش کامل حفاظتی در جنگل های کشور (زاگرس، ارسباران، خلیج فارس - عمانی و ایران و تورانی)
- ✓ اجرای قرق به صورت خاص در جنگل ها با هدف تامین شرایط مناسب زادآوری طبیعی در چارچوب طرح های جنگلداری
- ✓ ساماندهی دام در رویشگاه های جنگلی و تبدیل دامداری سنتی به صنعتی
- ✓ کنترل زراعت دیم تخریبی زیر اشکوب جنگلها
- ✓ کاهش استفاده از چوب درختان جنگل برای سوخت از طریق ایجاد تسهیلات برای تأمین سوخت فسیلی
- ✓ به هنگام کردن قوانین منابع طبیعی و ایجاد دادگاه های ویژه برای رسیدگی به جرائم منابع طبیعی
- ✓ تعیین حدود و مرز اکولوژیک جنگل

- ✓ تقویت شبکه پرسنلی نیروهای حفاظتی سازمان و تقویت تجهیزات نیروها با تجهیزات مدرن ارتباطی و وسائلی از قبیل اتومبیل گشت، موتورسیکلت و بیسیم
- ✓ مشارک فعال تشکلهای مردم محلی در سامانههای عرفی در حفاظت جنگل و حمایت از آنان در اجرای مسئولیتها
- ✓ تقویت اقدامات حمایتی، پیشگیری و اطفاء حریق جنگل

راهبرد دوم: احیاء جنگلها

- ✓ تمرکز فعالیت های احیاء جنگل (تقویت پوشش جنگل و غنی سازی) در محدوده جنگلهای تنک و مخروطه
- ✓ احیاء جنگل ها در چارچوب طرح های غنی سازی جنگل در عرصه های خالی با گونه های پیشاهنگ و بومی
- ✓ احیاء جنگل ها تا حد امکان با تکیه بر قرق عرصه و پس از آن در اولویت بعد از طریق خراش سطحی، بذر کاری و نهالکاری پس از رفع موانع اجتماعی در عرصه ها
- ✓ رعایت اصول توالی در کاشت گونه ها و احیاء جنگل با در نظر گرفتن توان رویشگاه جنگلی

راهبرد سوم: توسعه پوشش جنگلی و پارکهای جنگلی

- ✓ تسهیل گری در امر برخوردارى توسعه دهندگان جنگل از تجارت کربن (CDM)
- ✓ "توسعه فضای سبز و جنگل های دست کاشت به میزان حداقل ۴۶۰ هزار هکتار" در طول برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- ✓ تامین، تولید و توزیع نهال استاندارد جنگلی
- ✓ ظرفیت سازی در سایر بخشها در امر توسعه جنگل
- ✓ توسعه فضای سبز و بوستانهای روستایی مشارکتی
- ✓ کمک به احداث پارکهای تفریحی، توریستی، پژوهشی، آموزشی

- ✓ برقرای مکانیزم های تشویقی و حمایتی نظیر معافیت های مالیاتی و تسهیلات برای توسعه دهندگان فضای سبز

راهبرد چهارم: اقتصادی کردن طرح های جنگلداری

- ✓ همکاری با کمیته ملی طبیعت گردی در تعیین مناطق نمونه طبیعت گردی (اکوتوریسم) در جنگلها با هدف حفاظت و مدیریت پایدار و بهبود معیشت جنگلنشینان
- ✓ شناسایی رویشگاههای واجد محصولات غیر چوبی
- ✓ حمایت از کاشت و توسعه گونه های چند منظوره اقتصادی در اراضی جنگلی
- ✓ حمایت از کشت و توسعه گیاهان دارویی و صنعتی جایگزین زراعت دیم در محدوده طرح های جنگلداری
- ✓ تبدیل دیمزارهای کم بازده به علوفه کاری در طرح های جنگلداری
- ✓ ایجاد ارزش افزوده در فراوری محصولات غیر چوبی از طریق توسعه صنایع کوچک محلی

راهبرد پنجم: توسعه زراعت چوب و گونه های سریع الرشد چوبده

- ✓ شناسایی، استعداد یابی اراضی مستعد و تهیه نقشه های اجرایی
- ✓ حمایت از توسعه صنایع چوب در محدوده منابع تولید چوب
- ✓ حمایت از توسعه صادرات محصولات چوبی مازاد بر نیاز کشور
- ✓ بکارگیری ابهای غیر متعارف در توسعه زراعت چوب
- ✓ ارایه سیاستهای تنظیم بازار چوب با هدف حذف واسطه ها و عوامل گرانی کالا
- ✓ استفاده از یافته های تحقیقاتی در توسعه زراعت چوب
- ✓ تاسیس و تقویت دبیرخانه کمیته ملی صنوبر
- ✓ حمایت از تشکیل تعاونی صنوبر کاران

راهبرد ششم: آموزش، پژوهش، ترویج و توانمند سازی جوامع محلی

- ✓ تأمین آموزش های کوتاه مدت فنی در خصوص حفاظت، احیاء و توسعه جنگل ها و نیز آموزش نحوه مشارکت به روستائیان و عشایر
- ✓ شناسایی، مستند سازی و استفاده از دانش بومی در امر احیاء و حفاظت جنگل
- ✓ ارتقاء آگاهی تصمیم گیران و تصمیم سازان دولت در خصوص منابع جنگلی
- ✓ تدوین راهکارهای ترویجی به منظور بومی کردن روش های اجرایی
- ✓ انجام آموزش و ترویج توسط بخش دولتی و سازمان های غیر دولتی فعال در زمینه حفاظت منابع طبیعی
- ✓ استفاده از رسانه های گروهی به ویژه همکاری با صدا و سیما جهت اشاعه فرهنگ منابع طبیعی در جامعه
- ✓ آموزش به دانش آموزان مقاطع تحصیلی زیر دیپلم جهت آشنایی آنان به اهمیت حفظ و نگهداری جنگل ها و آموزش و بالا بردن سطح آگاهی جنگلبانان
- ✓ همکاری با نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی در امر برگزاری دوره های آموزشی مختلف

چشم انداز ۲۰ ساله جنگلهای خشک و نیمه خشک کشور

به پیروی از سند چشم انداز بیست ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی کشور، اکنون، چشم انداز ۲۰ ساله مدیریت جنگلهای نواحی رویشی خشک و نیمه خشک کشور در ۸ ماده به این شرح اعلان میگردد:

۱. ارتقاء ثبات زیست محیطی از طریق:

۱-۱. صیانت از جنگلهای موجود (مدیریت پایدار جنگلها).

۱-۲. بازسازی توان اکولوژیکی در حوزه های آبخیز.

۲. حفاظت ده درصد جنگلهای طبیعی به عنوان میراث طبیعی کشور به خاطر تنوع زیستی فراوان ان از طریق حفظ جنگلهای حفاظت شده و ذخیره گاه های جنگلی.

۳. جلوگیری از تخریب و کاهش تراکم و انبوهی درختی و درختچه ای جنگل به منظور کنترل فرسایش خاک، خشکسالی، خسارات ناشی از سیل و پرشدن سدها.
۴. جلوگیری از بیابانی شدن و گسترش ماسه های روان در رویشگاههای جنگلی خشک و نیمه خشک.
۵. جنگلکاری و توسعه جنگلداری اجتماعی و مشارکتی (محلی) به منظور افزایش انبوهی جنگل و گسترش جنگلها.
۶. افزایش تولیدات کوچک جنگلی و کارکردهای آن و استفاده متوازن برای تأمین نیازمندی های کشور.
۷. بسیج همگانی برای نیل به اهداف کمی و کیفی در زمینه گسترش جنگل و درختکاریها به منظور به حداقل رساندن فشار به جنگلهای طبیعی.
۸. استفاده مؤثر از تولیدات جنگل و برنامه ریزی برای جایگزینی چوب سوخت با سایر مواد و امکانات

شاخصهای کلی اهداف کمی برنامه بیست ساله مدیریت جنگلهای خشک و نیمه خشک در افق ۱۴۰۴:

در تعیین شاخصهای توسعه موردنظر در سند چشم انداز در قیاس با کشورهای مورد هدف سعی گردیده است تعدادی از شاخصهای مشترک بین کشورها و به نوعی شاخصهای بین المللی انتخاب گردد و از سویی حسب تاکید قانونگذار در ماده ۵۸ قانون برنامه چهارم توسعه مبنی بر رسیدن به شاخصهای تنوع زیستی جهانی، شاخصهای این سند به شرح جدول ذیل می باشد:

ارتقاء شاخصهای زیستی در افق ۱۴۰۴

شاخصهای جهانی	سال ۱۴۰۴ (پایان سند)	سال پایه (۱۳۸۴)	واحد	شاخصهای زیستی
۰/۸		۰/۲	هکتار	نسبت سرانه جنگل ایران (با فرض ثابت بودن کلیه فرضیات سند، نظیر کاهش نرخ رشد جمعیت و ...)
-	۱۳/۵	۸	%	نسبت مساحت جنگل به کل کشور

بر اساس برنامه و سند چشم انداز افق ۱۴۰۴ کشور شاخصهای کمی برای مدیریت و توسعه جنگلهای کشور تعیین و اعلام گردیده است. این شاخصها عبارتند از:

۱- افزایش سطوح تحت پوشش طرح های مدیریت جنگل ۱۴/۲ میلیون هکتار

۲- توسعه جنگل و جنگلکاری ۲ میلیون هکتار

۳- توسعه زراعت چوب ۴۰۰ هزار هکتار

بر اساس سند چشم انداز سهم هریک از دوره های پنج ساله برنامه بیست ساله به شرح زیر است:

شاخصهای اهداف کمی سند توسعه منابع طبیعی در چشم انداز افق ۱۴۰۴

ردیف	عناوین هدفهای کمی	واحد متعارف	برنامه های توسعه				جمع
			چهارم	پنجم	ششم	هفتم	
۳	توسعه زراعت چوب	هزارهکتار	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۴۰۰
۴	توسعه جنگل (جنگلهای دست کاشت)	هزارهکتار	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۲۰۰۰
۵	افزایش سطوح تحت پوشش طرحهای مدیریت جنگل *	هزارهکتار	۳۹۰۰	۷۸۰۰	۱۱۷۰۰	۱۴۲۰۰	۱۴۲۰۰

کل جنگلهای کشور

اهداف کمی مربوط به احیا و توسعه جنگل در جدول زیر آمده است:

هزارهکتار

ناحیه روشی	عملیات شاخص	برنامه چهارم	برنامه پنجم	برنامه ششم	برنامه هفتم	جمع سند برنامه
جنگلهای زاگرس	توسعه (جنگلکاری)	۱۲۰	۲۲۰	۲۲۰	۲۴۰	۸۰۰
	احیاء جنگلهای مخروطه	۶۴۰	۱۲۰۰	۲۰۶۰	۲۴۰۰	۶۰۰۰
جنگلهای ارسباران	توسعه (جنگلکاری)	۱۰	۲۵	۳۰	۳۵	۱۰۰
	احیاء جنگلهای مخروطه	۲۴	۵۰	۶۰	۶۶	۲۰۰
جنگلهای جنوب (خلیج فارس - عمانی)	توسعه (جنگلکاری)	۶۷	۱۳۰	۱۵۰	۱۵۳	۵۰۰
	احیاء جنگلهای مخروطه	۲۰	۶۱۰	۷۰۰	۸۰۰	۲۱۳۰
جنگلهای ایرانی - تورانی	توسعه (جنگلکاری)	۵۳	۱۰۰	۱۲۰	۱۲۷	۴۰۰
	احیاء جنگلهای مخروطه	۵۰	۱۰۰۰	۱۴۰۰	۱۶۰۰	۴۰۵۰

طرح ها ، پروژه ها و اقدامات مورد نیاز در برنامه بیست ساله مدیریت جنگلهای خشک و نیمه خشک:

در راستای دستیابی به اهداف کمی برنامه بیست ساله عناوین طرح های پیشنهادی دفتر امور منابع جنگلی در برنامه راهبردی جنگلهای خشک و نیمه خشک کشور به شرح زیر است:

- طرح مدیریت پایدار جنگلهای ناحیه رویشی زاگرس
- طرح مدیریت پایدار جنگلهای ناحیه رویشی ارسباران
- طرح مدیریت پایدار جنگلهای ناحیه رویشی خلیج فارس و عمانی
- طرح مدیریت پایدار جنگلهای ناحیه رویشی ایران و تورانی
- طرح مدیریت پایدار جنگلهای مانگرو
- طرح توسعه جنگلکاری و احداث پارکهای جنگلی
- طرح توسعه زراعت چوب با گونه های سریع رشد

اقدامات پیش بینی شده در طول برنامه برای دستیابی به اهداف کمی سند راهبردی به شرح زیر است:

اقدامات مورد نیاز در طرح توسعه زراعت چوب

شناسایی اراضی مستعد توسعه زراعت چوب
تامین نهال یارانه ای
حمایت از تولید نهال ارقام سریع رشد
کاشت گونه های اصلاح شده سریع رشد

اقدامات مورد نیاز در طرح مدیریت جنگلهای مانگرو

تولید نهال مانگرو
توسعه جنگلهای مانگرو
حفاظت و مراقبت از جنگل های مانگرو

اقدامات مورد نیاز در طرح های مدیریت پایدار جنگلهای خشک و نیمه خشک

تهیه و بازنگری نقشه پوشش جنگلی	
ارزیابی منابع جنگلی FRA در دوره های پنج ساله	
تهیه طرح های جنگلداری چند منظوره	
کاهش عوامل تخریب	تغییر الگوی سوخت با تاکید بر تامین سوخت فسیلی در محدوده طرح های جنگلداری چند منظوره
	پیشگیری و اطفاء حریق در محدوده طرح های جنگلداری چند منظوره
	کمر بند حفاظتی در محدوده طرح های جنگلداری چند منظوره
	ساماندهی دام در رویشگاه جنگلی در محدوده طرح های جنگلداری چند منظوره
	گشت و مراقبت و کنترل دام در رویشگاه جنگلی در محدوده طرح های جنگلداری چند منظوره
	کنترل و مبارزه با آفات و امراض جنگلی در محدوده طرح های جنگلداری چند منظوره
	خرید حقوق عرفی
توانمند سازی جوامع محلی و بهره برداران عرفی	شناسایی بهره برداران عرفی ذیحق جنگلی در محدوده طرح های جنگلداری چند منظوره
	حمایت و توسعه تشکلهای بومی و تعاونی های جنگلشنین (فقره تعاونی)
	آموزش بهره برداران عرفی و مجریان طرح های جنگلداری چند منظوره (فقره تعاونی)
	افزایش مشارکت بهره برداران عرفی در مدیریت جنگلها (واگذاری طرح ها به مجریان محلی)
	شناسایی و بهره برداری اصولی از رویشگاههای گیاهان دارویی و صنعتی
	کاهش و تبدیل زراعت زیر اشکوب جنگل از طریق کشت و توسعه گیاهان دارویی و صنعتی جنگلی و مرتعی
احیاء و تقویت پوشش گیاهی	طرحهای ترویجی الگویی نمونه (فقره)
	غنی سازی جنگل
	توسعه جنگل
	تامین نهال جنگلی (میلیون اصله)
	عملیات میکانیکی و آماده سازی عرصه با هدف افزایش ذخیره نزولات
	حصار کشی مناطق احیایی
	مدیریت ذخیره گاه های جنگلی
	اصلاح و پرورش جنگل
	نگهداری مناطق احیایی
	تامین بذر قلمه نشا (گیاهان دارویی و صنعتی) - تن
	احداث - تکمیل و تجهیز مرکز بذر (مورد)
	نظارت عالیه - پایش و ارزیابی طرحهای جنگلداری
	پژوهش و تحقیقات کاربردی در جنگل (مورد)

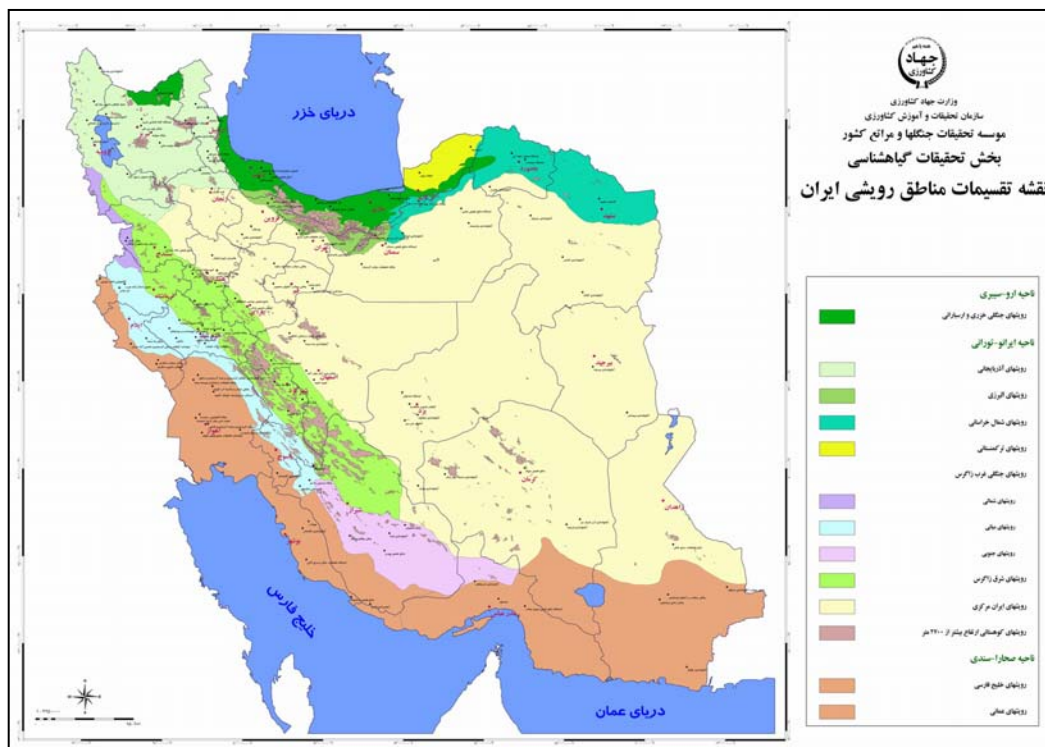
اقدامات مورد نیاز در طرح توسعه جنگلکاری و احداث پارکهای جنگلی

شناسایی و ایجاد محوطه بذر گیری
تولید نهال
تجهیز و نگهداری نهالستان
جنگلکاری
مراقبت و نگهداری از جنگلکاری سنواتی
ایجاد مرکز بذر
تجهیز و نگهداری پارکهای جنگلی
احداث بوستان روستایی مشارکتی

فصل ششم - اهداف؛ راهبردها و راهکارهای بخش تحقیقات

تعیین و اولویت‌بندی طرح‌های محوری، بنیادی و کاربردی

کلیه برنامه‌ریزی‌ها در بخش تحقیقات جنگل بر اساس تبادل نظر با واحدهای ذینفع مختلف و نیازهای موجود به تفکیک طرح‌های محوری و بنیادی یا طرح‌های کاربردی در گروه‌های تحقیقاتی در مناطق رویشی مختلف صورت گرفته است. استانهای موجود در مناطق رویشی مختلف از نظر وضعیت و اهمیت منابع جنگلی و همچنین از نظر پتانسیل نیروهای تحقیقاتی و سابقه فعالیت‌های استان به اولویتهای ۱، ۲ و ۳ دسته‌بندی شده‌اند. با توجه به سیاست‌های موسسه و اهمیت مناطق دارای اولویت ۱، عمده فعالیت‌های تحقیقاتی بخش جنگل در استانهای گیلان، مازندران، گلستان، آذربایجان شرقی، کردستان، کرمانشاه، فارس، چهارمحال و بختیاری، کرمان، خراسان شمالی، خوزستان و هرمزگان متمرکز خواهد شد.

شکل شماره ۱۶- نمایش مناطق رویشی ایران.

الف) مناطق مرطوب و نیمه مرطوب

استانهای گیلان، مازندران، گلستان و آذربایجان شرقی (ارسباران) همگی دارای اولویت ۱ هستند.

راهبرد اول: کاهش عوامل تخریب در جنگل (حفاظت جنگل و رفع معضلات اجتماعی - اقتصادی)

• طرحهای محوری و بنیادی :

تحقیق و بررسی روی مبانی مسائل اجتماعی - اقتصادی جنگل
انجام مطالعات در قرقها و مناطق حفاظت شده و مقایسه آنها با مناطق دست خورده
مطالعه و نظارت بر اجرای طرح صیانت و تعیین نقاط قوت و ضعف آن
بررسی روشهای حفاظت فیزیکی از جنگلها
طرح جامع مدیریت تلفیقی عوامل خسارتزای درختان جنگلی (راش، بلوط، ممرز، توسکا، نارون، شاهبلوط و) شامل پروژههای:

- شناسایی فون و فلور در رویشگاههای تحت بررسی
- تعیین آفات و بیماریهای مهم و کلیدی
- بررسی پراکنش و تعیین کانون های آلوده
- بررسی بیواکولوژی، تعیین میزان خسارت و مونتورینگ آفات مهم در نهالستانها و جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- ارزیابی و بکارگیری روشهای کنترل بیولوژیک آفات مهم در نهالستانها و جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- ارزیابی روشهای کنترل بیماریهای مهم در نهالستانها و جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- بررسی مقاومت و حساسیت گونه های درختی نسبت به آفات مهم در جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- بررسی مقاومت و حساسیت گونه های درختی نسبت به بیماریهای مهم در جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- بررسی زمان سقوط بیماری مرگ نارون بمنظور اطمینان در تولید نهال گونه های اوجا و ملج
- بررسی نقش مایکوریزا و ریزوبیومها در پایداری گونه ها نسبت به عوامل خسارتزا

طرح جامع مطالعات مربوط به آتش سوزی، شامل پروژههای:

- بررسی روشهای موثر در پیش آگاهی و پیش گیری آتش سوزیها
- بررسی روشهای موثر در کشف حریق

- تعیین مناطق بحرانی و حساس به آتش سوزی
- بررسی تاثیر حریق در توالی و تواتر اکوسیستمها
- تعیین سهم خسارت آتش سوزی در تخریب اکوسیستمها
- تعیین بهترین و موثرترین روشها و ادوات پیش گیری و اطفاء حریق
- تعیین ضوابط و معیارهای مناسب جهت اجرای پروژه‌های اطفاء حریق
- ارائه راهکارهای کاهش آتش سوزی در جنگل
- بررسی رابطه بین سنگ های مادری با خاک در جنگل

• طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :

- بررسی روشهای تأمین نیازهای جنگلنشینان و مسایل اقتصادی مربوطه
- بررسی خسارات ناشی از آتش سوزی، فرسایش و رانش در جنگلهای بهره برداری شده
- بررسی و تعیین مناطق جنگلی حساس به آتش سوزی ، فرسایش، رانش و
- بررسی و ارزیابی نظامها و سیستم های اطلاع رسانی مناسب در جنگلهای شمال کشور
- بررسی اثر دخالتهای انسان و دام بر ساختار جنگلهای شمال
- بررسی مشکلات اقتصادی و اجتماعی اجرای طرح های جنگلداری
- بررسی اثرات زیست محیطی بهره‌برداری از معادن و اجرای پروژه‌های عمرانی (جاده سازی خطوط انتقال نیرو گاز و...) در جنگل
- بررسی آفات و بیماریهای نهال و راههای پیشگیری و مبارزه در نهالستان
- روشهای تکثیر و حفاظت گونه‌های نادر، منحصر بفرد و در معرض خطر یا در حال انقراض و روشهایحفاظت انفرادی یا گروهی پایه‌های مناسب در توده‌های منحصر بفرد در عرصه و درآزمایشگاه با روشهای فراسرد، بانک ژن و غیره
- بررسی خاک در مناطق تخریب یافته و مقایسه آن با مناطق دست نخورده
- روشهای حفاظت از مرز فوقانی جنگل با انتخاب درختان مناسب جهت کاشت

راهبرد دوم: احیاء و توسعه جنگل

• طرحهای محوری و بنیادی :

- توسعه و افزایش سطح جنگلهای شمال در ارتفاعات و سایر عرصه های تخریب یافته
- احیاء و غنی سازی جنگلهای مخروطه ، نیمه مخروطه و کم بازده شمال

توسعه ، تجهیز و نگهداری پارک های جنگلی با تأکید بر استفاده از توانمندی بخش خصوصی با رعایت قوانین و مقررات موضوعه
مدیریت ذخیره گاههای جنگلی شمال
تعیین محاط بذری (عرصه های نمونه بذری) مهمترین درختان جنگلی
احداث باغ های بذری
احداث کلکسیون های بذری
حفاظت و اصلاح ژنتیکی گونه های مهم و نادر جنگلی
مطالعات تاکسونومی و فیلوژنیک درختان و درختچه های جنگلی با استفاده از آلوزایمها (با اولویت گونه های راش، بلوط، افرا، توسکا، ارس (در ارسباران) و سایر گونه های نادر و کمیاب)

- بررسی روند تکامل خاک و تیپ بندی آنها بر اساس مواد مادری (سنگ مادر)
 - بررسی رابطه خاک با پوشش های گیاهی و حاصلخیزی رویشگاههای جنگلی
 - بررسی نقش میکوریزها و ریزویوم ها در خاک توده های جنگلی
 - حاصلخیزی خاک و تغذیه درختان (در نهالستان و جنگل)
- بررسی حاصلخیزی خاک رویشگاهی که احیاء و نهالکاری گردیده است

• **طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :**

- بررسی استفاده از گونه های پیشاهنگ و پرستار (بومی) در اراضی تخریب یافته ارتفاعات شمال
- بررسی چگونگی نقش سیستم های ذخیره رطوبت و اصلاح شیب در دامنه های خشک و نیمه خشک برای جنگلکاری
- بررسی در خصوص نحوه جمع آوری بذور جنگلی ، تولید نهال در نهالستانهای جنگلی معرفی گونه ها و پروونس های مناسب جهت جنگلکاری
- بررسی اقتصادی روشهای تولید و کشت نهال درجه بندی و استاندارد کردن نهالها
- بررسی و تعیین مناسبترین و اقتصادی ترین روش تولید نهال (تکثیر رویشی و زایشی)
- بررسی تأثیر تیمارهای مختلف جهت افزایش جوانه زنی بذور و تکثیر درختان از طریق قلمه و پیوند
- بررسی و تعیین مناسبترین روش و زمان انتقال نهال به عرصه های جنگلی
- شناسائی و تعیین شناسنامه پایه های مادری مناسب جهت تهیه بذر و یا قلمه

ارزیابی کمی و کیفی جنگلکاریهای سنواتی
 بررسی نتایج انجام عملیات حفاظتی (قرق) و مراقبتی نهالها پس از کاشت بر روی استقرار و
 کیفیت نهالها
 مطالعه الگوهای طبقه بندی پارک ها و انتخاب مدل مناسب با شرایط اجتماعی و اقتصادی
 حاکم بر جنگلهای شمال و انتخاب مناسبترین سبک طراحی پارکهای جنگلی
 بررسی و انتخاب مناسبترین مدل برای مدیریت ذخیره گاههای جنگلی
 تعیین بهترین تراکم کاشت با توجه به هدف
 تأثیر جنگلکاری در تنوع زیستی
 بررسی تکثیر غیر جنسی برخی از گونه های در اولویت جنگلی (ملج، گیلاس وحشی،
 بارانک و...)
 مطالعات درختکاری در خارج از جنگل و نقش آن در ترسیب کربن
 استفاده از گونه های چند منظوره در آگروفارستری
 تعیین مناسبترین الگوی سیستم کشت توام درختان سریع الرشد و گیاهان زراعی در اراضی
 زراعی
 ارزیابی مالی و اقتصادی جنگلکاری با استفاده از گونه های مناسب جهت تولید چوب و ترسیب
 کربن

راهبرد سوم: جنگلشناسی

• طرحهای محوری و بنیادی :

ارزیابی کمی و کیفی جنگلهای شمال در مقاطع زمانی دهساله (مطالعات ادواری)
 بررسی ساختار طبیعی توده های جنگلی و مطالعات جامع جنگلهای بکر
 بررسی توالی و تنوع زیستی در توده های جنگلی
 نیاز رویشگاهی درختان جنگلی و جنگلشناسی گونه های مهم و نادر
 بررسی تکنیکهای مختلف تجدید حیات و احیاء توده های جنگلی
 بررسی تیپولوژی و جوامع جنگلی
 بررسی فنولوژی گونه های مختلف درختی و درختچه ای
 بررسی محدوده اکولوژی پرووانسها در جنگلهای مرطوب و نیمه مرطوب
 بررسی سیر توالی تواتر و سیکل تکاملی گونه های جنگلی
 بررسی اثرات تغییرات اقلیم بر منابع جنگلی و پوششهای درختی
 دیرینه شناسی جنگل

- **طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :**

تهیه طرح و اجرای برنامه های پرورش جنگل های طبیعی و دست کاشت ارزیابی شیوه های جنگلشناسی مختلف منتج به تولید توده های همسال و ناهمسال شناسایی و تعیین مشخصات و نیازهای رویشگاهی گونه های سریع الرشد بومی بررسی میزان تولید چوب و رویش گونه های سریع الرشد بومی بررسی اثرات عملیات پرورشی در زادآوری گونه های جنگلی در مناطق بهره برداری شده بررسی رابطه بین پوشش کف جنگل با خصوصیات خاک سطحی (pH، بافت و ساختمان) بررسی رابطه بین تیپ جنگل و تیپ خاک و خصوصیات پروفیلی

راهبرد چهارم: تامین چوب و منابع سلولزی

راهکارهای این راهبرد توسط بخش تحقیقات علوم چوب و کاغذ ارائه خواهد شد.

راهبرد پنجم: بهره برداری اصولی

- **طرحهای محوری و بنیادی :**

- طراحی سیستم ملی پایش جنگل ها
- بررسی میزان و نحوه مکانیزاسیون بهره برداری
- بررسی مطالعات زمانی کار در مراحل مختلف بهره برداری
- احداث و تکمیل جاده های جنگلی

- **طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :**

بررسی روشهای مختلف آمار برداری در جنگل
بررسی جداول حجم مورد استفاده در جنگلهای شمال
تعیین دقیقترین و بصره ترین روش تجدید حجم در مقایسه با روش تجدید حجم
3p و ۱۰۰٪

بررسی مزایا و معایب تجدید حجم به روش 3p در جنگلهای شمال ایران

بررسی مناسبترین روش ، شدت و شبکه آماربرداری مناطق مختلف جنگلهای شمال
بررسی و مطالعه مناسب ترین شبکه بندی جاده های جنگلی
بررسی در خصوص شبکه بندی و احداث مسیرهای چوبکشی (اسکیدر-تلفریک)
در طرحهای جنگلداری
شبکه بندی بهینه راههای جنگلی و تعیین صدمات ناشی از جاده سازی و بهره برداری
بررسی و ارزیابی اقتصادی روشهای مختلف مرمت و نگهداری جاده ها در مناطق مختلف
جنگلی
ارائه راهکارهای موثر و کاربردی در کاهش هزینه های مرمت و افزایش کیفیت جاده ها
بررسی و تعیین استاندارد شبکه جاده های جنگلی در مقایسه با استانداردهای جهانی
بررسی راه های جلوگیری از تخریب جاده های جنگلی
بررسی و تعیین مناسبترین الگوی تراکم و شبکه بندی جاده های جنگلی با توجه به اجرای
شیوه جنگلشناسی همگام با طبیعت
بررسی و تعیین مناسبترین الگوی تراکم و شبکه بندی مسیرهای چوبکشی در جنگلهای چوب
و کاغذ مازندران با توجه به اجرای جنگل شناسی همگام با طبیعت
بررسی مسائل زمین شناسی مناطق جنگلی به منظور تهیه نقشه شبکه جاده های جنگلی
بررسی مناسبترین روش خاکبرداری مکانیزه در زمان احداث جاده های جنگلی
بررسی مناسبترین روش تثبیت مناطق رانشی در جاده های جنگلی
بررسی و انتخاب مناسبترین مواد انفجاری برای عبور از مناطق سنگی جهت احداث جاده های
جنگلی
بررسی روی حذف فصل قطع درختان در جنگل های مخروطه و نیمه مخروطه مورد بهره برداری
با تکیه بر حفظ ارزش اقتصادی درختان مقطوعه
بررسی و مقایسه روشهای مختلف بهره برداری و انتخاب مناسب ترین روش بهره برداری در
طرح های جنگلداری
بررسی اثرات زیست محیطی بهره برداری از معادن در جنگلها
بررسی و ارزیابی اثرات حریق بر اکوسیستم های جنگلی (زادآوری، توالی و تواتر،
تنوع زیستی)
بررسی سیستمهای مناسب بهره برداری در شیوه های مختلف جنگلشناسی
بررسی و ارائه راهکارهایی جهت کاهش ضایعات در مراحل مختلف بهره برداری
بررسی تاثیر بهره برداری بر کوبیدگی خاک جنگل

بررسی و تعیین مناسبترین شیوه بهره برداری مکانیزه براساس شرایط فیزیوگرافی جنگلهای شمال

بررسی و تعیین مناسبترین روش بهره برداری با توجه به شیوه های مختلف جنگل شناسی
بررسی تأثیر دخالت در خصوصیات فیزیکی خاک سطحی قطعات دخالت شده (بهره برداری،
جنگلکاری، جاده سازی) و مقایسه آن با قطعات دست نخورده جنگلی

راهبرد ششم: اصلاح روشهای مدیریتی

• طرحهای محوری و بنیادی :

طرح خروج دام از جنگل و ساماندهی جنگل نشینان شمال باهدف حذف و یا کاهش عوامل
تخریب جنگلها

تهیه و اجرای طرح های جنگلداری با تأکید بر اجرای طرح های جامع جنگلداری چندمنظوره
بررسی معیارها و شاخص های توسعه پایدار در سطح منطقه رویشی و واحدهای جنگلداری
تعیین ارزش اقتصادی و زیست محیطی و تفرجی جنگلها

ارزیابی اثرات زیست محیطی و اجتماعی طرح های جنگلداری
تعیین معیارها و شاخص های اجتماعی و اقتصادی مدیریت پایدار در جنگل های شمال کشور
ارزیابی عملکرد ۵ ساله اول اجرای طرح ملی صیانت از جنگل های شمال کشور
بررسی نظامهای جنگلداری و شیوه های جنگلشناسی متناسب برای جنگلهای شمال
بررسی نقش جنگلهای شمال در اقتصاد ملی (تعیین ارزشهای قابل مبادله و غیر قابل مبادله جنگل
در اقتصاد ملی)

بررسی رویکرد نظام های سرمایه گذاری در اجرای طرح های جنگلداری
بررسی و ارزیابی تهیه و اجرای طرح های جنگلداری
بررسی اصول و قوانین حاکم بر جنگلهای بکر و دست نخورده
جامع نگری و جایگاه آن در مدیریت پایدار جنگل ها
بررسی مشارکت جوامع محلی در مدیریت پایدار جنگلها
بررسی اکوتوریسم و نقش آن در توسعه فرهنگی و اجتماعی منطقه
نگرش مدیریتی به محصولات فرعی (غیر چوبی) و تلفیق طرحهای بهره برداری محصولات
فرعی با طرح جنگلداری

• **طرح‌های کاربردی و کوتاه مدت :**

بازنگری دستورالعمل طرح‌های جنگلداری

بررسی چگونگی محاسبات اقتصادی تهیه ترانزنامه مالی و تعیین ضرائب پایه بهره مالکانه طرح‌های جنگلداری

بررسی مناسبترین زمان و نحوه انجام عملیات پرورشی در توده‌های دست کاشت و طبیعی

بررسی روش‌های مناسب خروج دام از جنگل و ساماندهی جنگل‌نشینان شمال

ارزیابی اثرات اجرای طرح خروج دام از جنگل و ساماندهی جنگل‌نشینان در تجدید حیات طبیعی

بررسی وضعیت کلی جنگل‌های تحت پوشش طرح‌های جنگلداری در مقایسه با مناطق بدون طرح

بررسی قابلیت داده‌های دورسنجی در زمینه اطلاعات کمی و کیفی مورد نیاز و پایش جنگل تعیین مناطقی با عنوان مناطق رفرنس که به طور مطلوب به دور از فعالیت‌های انسان باشد به منظور مطالعه روند تغییرات اکوسیستم به ویژه در مقابل عوامل انسان ساخت تعیین حجم بهینه توده‌های جنگلی ناهمسال در شرائط مختلف از لحاظ حاصلخیزی، آمیختگی و بازار چوب

ارزیابی و مقایسه اقتصادی مدیریت‌های دولتی - تعاونی و خصوصی در طرح‌های جنگلداری

راهبرد هفتم: آموزش، پژوهش و ترویج

ارائه نتایج طرح‌های تحقیقاتی خاتمه یافته به صورت سمینار و گردهمایی در ستاد موسسه

ارائه نتایج طرح‌های تحقیقاتی خاتمه یافته به صورت سمینار و گردهمایی‌های منطقه‌ای

بررسی روش‌های مختلف ترویج یافته‌های تحقیقاتی

ب) مناطق خشک و نیمه خشک

در زاگرس استانهای کردستان، کرمانشاه، چهارمحال و بختیاری و فارس دارای اولویت ۱، استان لرستان دارای اولویت ۲ و استانهای ایلام و کهگیلویه و بویر احمد دارای اولویت ۳ هستند.

در مناطق استپی ایران و تورانی استانهای آذربایجان شرقی، کرمان و خراسان شمالی دارای اولویت ۱، استانهای اردبیل، خراسان رضوی و سمنان دارای اولویت ۲ و استانهای آذربایجان غربی، اصفهان، قزوین، همدان، خراسان جنوبی، مرکزی، قم، زنجان و تهران دارای اولویت ۳ هستند.

در منطقه خلیج فارس و عمانی استانهای خوزستان و هرمزگان دارای اولویت ۱ و استانهای بوشهر، سیستان و بلوچستان دارای اولویت ۲ هستند.

راهبرد اول: حفاظت جنگل

• طرحهای محوری و بنیادی:

- تحقیق و بررسی روی مبانی مسائل اجتماعی-اقتصادی جنگل
- انجام مطالعات در قرقها و مناطق حفاظت شده
- مطالعه و نظارت بر اجرای طرح صیانت و تعیین نقاط قوت و ضعف آن
- بررسی روشهای حفاظت فیزیکی از جنگلها
- طرح جامع مدیریت تلفیقی عوامل خسارتزای درختان جنگلی (بلوط، بنه، ارس و ...)
- زاگرس، گونه‌های مناطق استپی و بیابانی و گونه‌های کنار، کهور، آکاسیا، حرا و چندل در مناطق خلیج فارس و عمانی شامل پروژه‌های:
 - شناسایی فون و فلور در رویشگاه‌های تحت بررسی
 - تعیین آفات و بیماری‌های مهم و کلیدی
 - بررسی پراکنش و تعیین کانون‌های آلوده
 - بررسی بیواکولوژی، تعیین میزان خسارت و مونتورینگ آفات مهم در نهالستانها و جنگلهای طبیعی ودست کاشت
 - ارزیابی و بکارگیری روشهای کنترل بیولوژیک آفات مهم در نهالستانها و جنگلهای طبیعی و دست کاشت

- ارزیابی روشهای کنترل بیماریهای مهم در نهالستانها و جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- بررسی مقاومت و حساسیت گونه های درختی نسبت به آفات مهم در جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- بررسی مقاومت و حساسیت گونه های درختی نسبت به بیماریهای مهم در جنگلهای طبیعی و دست کاشت
- بررسی نقش مایکوریزا و ریزوبیومها در پایداری گونه ها نسبت به عوامل خسارتزا

طرح جامع مطالعات مربوط به آتش سوزی، شامل پروژههای:

- بررسی روشهای موثر در پیش آگاهی و پیش گیری آتش سوزیها
- تعیین مناطق بحرانی و حساس به آتش سوزی (تهیه نقشه پتانسیل خطر)
- بررسی تاثیر حریق در توالی و تواتر اکوسیستمها
- تعیین سهم خسارت آتش سوزی در تخریب اکوسیستمها
- تعیین بهترین و موثرترین روشها و ادوات پیش گیری و اطفاء حریق
- تعیین ضوابط و معیارهای مناسب جهت اجرای پروژههای اطفاء حریق
- ارائه راهکارهای کاهش آتش سوزی در جنگل
- بررسی تغییرات فیزیکوشیمیایی خاک پس از آتش سوزی جنگل

• طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :

- بررسی روشهای تأمین نیازهای جنگلشنینان و مسایل اقتصادی مربوطه
- بررسی خسارات ناشی از آتش سوزی، فرسایش و رانش در جنگلهای بهره برداری شده
- بررسی و تعیین مناطق جنگلی حساس به آتش سوزی ، فرسایش، رانش و
- بررسی اثرات زیست محیطی بهره برداری از معادن و اجرای پروژههای عمرانی (جاده سازی، خطوط انتقال نیرو، گاز و...) در جنگل
- بررسی آفات و بیماریهای نهال و راههای پیشگیری و مبارزه در نهالستان
- روشهای تکثیر و حفاظت گونه های نادر، منحصر بفرد و در معرض خطر یا در حال انقراض و روشهای حفاظت انفرادی یا گروهی پایه های مناسب در توده های منحصر بفرد در عرصه و در آزمایشگاه با روشهای فراسرد، بانک ژن و غیره

راهبرد دوم: احیاء جنگلها

• طرحهای محوری و بنیادی :

تحقیق بر روی روشهای مختلف احیاء و غنی سازی جنگلهای تنک و مخروطه
تحقیق بر روی امکان احیاء جنگل از طریق قرق و خراش سطحی، بذرکاری و نهالکاری
تعیین محاط بذرگیری مهمترین درختان جنگلی
حفاظت و اصلاح ژنتیکی گونه های مهم و نادر جنگلی
مطالعات تاکسونومی و فیلوژنیک درختان و درختچه های جنگلی با استفاده از آلوزایمها
تعیین شاخص های استاندارد تولید نهال های جنگلی و غیرمثمر

• طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :

روشهای مناسب بذرکاری و نهالکاری با گونه های مختلف
بررسی و معرفی انواع تکنیک های کاشت با استفاده از نزولات جوی جهت استقرار و رشد
بهینه گونه ها در امر احیای اکوسیستم جنگل
بررسی سیستم ریشه دوانی گونه های مختلف به منظور تعیین تراکم در عملیات جنگلکاری
برای احیاء جنگلهای خشک و نیمه خشک
بررسی و معرفی مناسب ترین گونه های پیشاهنگ جهت کشت در منطقه
بررسی نحوه رویاندن گونه های بومی مواجه با مشکلات تجدید حیات نظیر گونه فراگیر
زالزالک یا کیکم
مطالعات تاکسونومی و فیلوژنیک درختان و درختچه های جنگلی با استفاده از آلوزایمها
(با اولویت گونه های بلوط، بنه، زالزالک، نارون و سایر گونه های نادر و کمیاب در زاگرس،
گونه های ارس، تاغ و گز در مناطق استپی ایران و تورانی و گونه های کنار، کهور، آکاسیا و
حرا در منطقه خلیج فارس و عمانی)
بررسی بر روی گونه های بومی (درختی و درختچه ای) ناحیه رویشی خلیج فارس و عمانی
جهت تعیین سازگارترین گونه ها با شرایط آب و هوایی خشک به منظور جایگزینی گونه
مهاجم سمر
حاصلخیزی خاک و تغذیه درختان (در جنگل و نهالستان)
مطالعه میکرو ارگانسیم های همزیست با درختان و درختچه ها و نقش آنها در برقراری تعادل
اکوسیستم به ویژه قارچ های میکوریزی و باکتری های همزیست با درختان

راهبرد سوم: توسعه پوشش جنگلی و پارکهای جنگلی

• طرحهای محوری و بنیادی :

شناسایی پتانسیل مناسب آب و خاک برای توسعه جنگل
بررسی و معرفی مناسب ترین گونه های پیشاهنگ جهت کشت در منطقه
تعیین و معرفی گونه های مناسب در طراحی پارکهای جنگلی دست کاشت
روشهای مناسب بذرکاری و نهالکاری با گونه های مختلف در مناطق خشک
بررسی روشهای جنگلکاری دیم و احداث بادشکن در مناطق در معرض فرسایش

• طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :

تعیین و معرفی گونه های مناسب در طراحی پارکهای جنگلی دست کاشت
بررسی روشهای مناسب احیا توده های جنگلی و اراضی تخریب یافته
بررسی جست دهی، بقا و الگوی رویش جستهای گونه های مختلف جنس بلوط در یک پریود
زمانی مشخص
نیاز رویشگاهی درختان و نقش عوامل محیطی در توسعه و گسترش تیپ های جنگلی
اثر عملیات پرورشی در تغییر فرم توده های شاخه زاد به دانه و شاخه زاد و سپس به دانه زاد
بررسی نحوه زادآوری گونه های جنگلی
مطالعه مناسبترین گونه پرستار به منظور حفاظت از زادآوری درختان در مقابل چرای دام و
شرایط بسیار نامساعد زیستی از نظر استقرار
تعیین میزان تولید بذر درختان جنگلی
بررسی روشهای مناسب برای کمک به تجدید حیات طبیعی
بررسی فاکتورهای موثر بر جست دهی گونه های جنس بلوط
تعیین مناسبترین سن قطع درختان بلوط به منظور تولید حداکثر جستهای با کیفیت
بررسی اثرات گلازنی بر روی پایه ها و توده های جنگلی بلوط در زاگرس شمالی
بررسی توالی و تنوع زیستی در توده های جنگلی
بررسی اثرات تغییرات اقلیم بر منابع جنگلی و پوششهای درختی
دیرینه شناسی جنگل

راهبرد چهارم: اقتصادی کردن طرح های جنگلداری

• طرحهای محوری و بنیادی :

- بررسی روشهای مختلف کاشت و توسعه گونه‌های مختلف چند منظوره ارزشگذاری منابع جنگلی غرب (بجز تولید چوب)
- بررسی انواع روشهای آگروفارستری و تعیین مناسبترین روش کاشت توام در زراعت چوب
- تعیین ارزش اقتصادی و زیست محیطی و تفرجی جنگلها
- ارزیابی اثرات زیست محیطی و اجتماعی طرح های جنگلداری
- بررسی اکوتوریسم و نقش آن در توسعه فرهنگی و اجتماعی منطقه
- مطالعه و بررسی انواع خدمات تولیدی اکوسیستم های جنگلی

• طرحهای کاربردی و کوتاه مدت :

- بررسی مسایل اجتماعی-اقتصادی و تامین معیشت روستائیان با مشارکت آنان در فعالیتهای منابع طبیعی
- نحوه تلفیق دانش بومی جنگلداری با اصول علمی جنگلداری
- ارزیابی مالی و اقتصادی جنگل کاری با استفاده از گونه های مناسب جهت تولید چوب و ترسیب کربن
- ارزیابی و مقایسه اقتصادی مدیریت های دولتی- تعاونی و خصوصی در طرح های جنگلداری
- ارزیابی اقتصادی محصولات فرعی جنگلها و بهینه سازی ارزش آنها
- بررسی اثرات بهره برداری از محصولات فرعی بر روی گونه های مولد
- بررسی نقش بهره برداری از محصولات فرعی توده های جنگلی موجود در اقتصاد خانوار جنگلی

راهبرد پنجم: توسعه زراعت چوب و گونه های سریع الرشد چوبده

راهکارهای این راهبرد توسط گروه تحقیقات صنوبر و درختان سریع‌الرشد ارائه خواهد شد.

راهبرد ششم: پژوهش، آموزش، ترویج و توانمند سازی جوامع محلی

ارائه نتایج طرح‌های تحقیقاتی خاتمه یافته به صورت سمینار و گردهمایی در ستاد موسسه
ارائه نتایج طرح‌های تحقیقاتی خاتمه یافته به صورت سمینار و گردهمایی‌های منطقه‌ای
بررسی روش‌های مختلف ترویج یافته‌های تحقیقاتی
نحوه تلفیق دانش بومی جنگلداری با اصول علمی جنگلداری

فصل هفتم - منابع مالی، انسانی و امکانات مورد نیاز

به منظور دستیابی به اهداف و چشم انداز برنامه بیست ساله مدیریت جنگلهای خشک و نیمه خشک، لازم است منابع مالی و انسانی و امکانات مورد نیاز به شرح زیر تامین و محقق شود.

الف - منابع مالی:

با بررسی اعتبارات تخصیص یافته برای مدیریت جنگلهای خشک و نیمه خشک کشور در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ و مقایسه آن با تولید ناخالص ملی (GDP کشور) نتایج زیر حاصل گردید:

نسبت اعتبارات تخصیص یافته در بخش جنگلهای مناطق خشک و نیمه خشک کشور به GDP کشور به درصد	سال
۰/۰۰۷	۱۳۸۴
۰/۰۰۹	۱۳۸۵
۰/۰۰۹	۱۳۸۶

همانگونه که در جدول فوق مشاهده می شود اعتبارات تخصیصی هیچ تناسبی با سطح و اهمیت مدیریت جنگلهای خشک و نیمه خشک کشور ندارد.

اعتبار مورد نیاز در برنامه پنج ساله پنجم به شرح جدول زیر است:

اعتبار به میلیون ریال

جمع پنج ساله			۱۳۹۳			۱۳۹۲			۱۳۹۱			۱۳۹۰			۱۳۸۹			طرح
جمع	تسهيلات	منابع دولتی	جمع	تسهيلات	منابع دولتی	جمع	تسهيلات	منابع دولتی	جمع	تسهيلات	منابع دولتی	جمع	تسهيلات	منابع دولتی	جمع	تسهيلات	منابع دولتی	
۲۰۱۶۰۰۰	۱۲۶۰۰۰	۱۸۹۰۰۰۰	۴۴۸۰۰۰	۲۸۰۰۰	۴۲۰۰۰۰	۴۳۲۰۰۰	۲۷۰۰۰	۴۰۵۰۰۰	۴۱۶۰۰۰	۲۶۰۰۰	۳۹۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۳۷۵۰۰۰	۳۲۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	مدیریت پایدار جنگلهای زاگرس
۱۵۷۵۰۰	۶۳۰۰۰	۹۴۵۰۰	۳۵۰۰۰	۱۴۰۰۰	۲۱۰۰۰	۳۳۷۵۰	۱۳۵۰۰	۲۰۲۵۰	۳۲۵۰۰	۱۳۰۰۰	۱۹۵۰۰	۳۱۲۵۰	۱۲۵۰۰	۱۸۷۵۰	۲۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۵۰۰۰	مدیریت پایدار جنگلهای جنوب
۲۷۷۲۰۰	۳۱۵۰۰	۲۴۵۷۰۰	۶۱۶۰۰	۷۰۰۰	۵۴۶۰۰	۵۹۴۰۰	۶۷۵۰	۵۲۶۵۰	۵۷۲۰۰	۶۵۰۰	۵۰۷۰۰	۵۵۰۰۰	۶۲۵۰	۴۸۷۵۰	۴۴۰۰۰	۵۰۰۰	۳۹۰۰۰	مدیریت پایدار جنگلهای ارسباران
۴۰۹۵۰۰	۳۱۵۰۰	۳۷۸۰۰۰	۹۱۰۰۰	۷۰۰۰	۸۴۰۰۰	۸۷۷۵۰	۶۷۵۰	۸۱۰۰۰	۸۴۵۰۰	۶۵۰۰	۷۸۰۰۰	۸۱۲۵۰	۶۲۵۰	۷۵۰۰۰	۶۵۰۰۰	۵۰۰۰	۶۰۰۰۰	مدیریت پایدار جنگلهای مانگرو
۴۴۱۰۰۰	۱۸۹۰۰۰	۲۵۲۰۰۰	۹۸۰۰۰	۴۲۰۰۰	۵۶۰۰۰	۹۴۵۰۰	۴۰۵۰۰	۵۴۰۰۰	۹۱۰۰۰	۳۹۰۰۰	۵۲۰۰۰	۸۷۵۰۰	۳۷۵۰۰	۵۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	مدیریت پایدار جنگلهای ایران و تورانی
۹۴۵۰۰	.	۹۴۵۰۰	۲۱۰۰۰	.	۲۱۰۰۰	۲۰۲۵۰	.	۲۰۲۵۰	۱۹۵۰۰	.	۱۹۵۰۰	۱۸۷۵۰	.	۱۸۷۵۰	۱۵۰۰۰	.	۱۵۰۰۰	تهیه نقشه
۱۵۱۲۰۰	.	۱۵۱۲۰۰	۳۳۶۰۰	.	۳۳۶۰۰	۳۲۴۰۰	.	۳۲۴۰۰	۳۱۲۰۰	.	۳۱۲۰۰	۳۰۰۰۰	.	۳۰۰۰۰	۲۴۰۰۰	.	۲۴۰۰۰	طرح توسعه جنگلکاری و فضای سبز
۷۵۶۰۰۰	.	۷۵۶۰۰۰	۱۶۸۰۰۰	.	۱۶۸۰۰۰	۱۶۲۰۰۰	.	۱۶۲۰۰۰	۱۵۶۰۰۰	.	۱۵۶۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	.	۱۵۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	.	۱۲۰۰۰۰	طرح توسعه زراعت جوب
۱۸۹۰۰۰	.	۱۸۹۰۰۰	۴۲۰۰۰	.	۴۲۰۰۰	۴۰۵۰۰	.	۴۰۵۰۰	۳۹۰۰۰	.	۳۹۰۰۰	۳۷۵۰۰	.	۳۷۵۰۰	۳۰۰۰۰	.	۳۰۰۰۰	طرح احداث و توسعه و تجهیز پارکهای جنگلی
۴۴۹۹۱۰۰	۴۴۱۰۰۰	۴۰۵۰۹۰۰	۹۹۸۲۰۰	۹۸۰۰۰	۹۰۰۲۰۰	۹۶۲۵۵۰	۹۴۵۰۰	۸۶۸۰۵۰	۹۲۶۹۰۰	۹۱۰۰۰	۸۳۵۹۰۰	۸۹۱۲۵۰	۸۷۵۰۰	۸۰۳۷۵۰	۷۱۳۰۰۰	۷۰۰۰۰	۶۴۳۰۰۰	جمع

ب- منابع انسانی:

در طول برنامه نیاز نیروی انسانی بخش جنگلهای خشک و نیمه خشک به شرح زیر است:

وضعیت مطلوب نیروی انسانی به تفکیک مدارک تحصیلی:

۱: نیروی مورد نیاز در ستاد سازمان شامل: ۶ نفر با مدرک دکتری، ۱۴ نفر با مدرک

کارشناسی ارشد، ۹ نفر با مدرک کارشناسی

۲: نیروی مورد نیاز در استانها

اداره کل					ادارات کل	ردیف
بخش	شهرستان		اداره فنی جنگلداری			
کاردان	کاردان	کارشناس	کارشناس	کارشناس ارشد		
۴۲	۱۹	۱۹	۵	۲	آذربایجان شرقی	۱
۳۶	۱۴	۱۴	۴	۲	آذربایجان غربی	۲
۲۵	۹	۹	۲	۱	اردبیل	۳
۴۴	۲۱	۲۱	۵	۳	اصفهان	۴
۱۹	۷	۷	۲	۱	ایلام	۵
۲۱	۹	۹	۲	۱	بوشهر	۶
۳۴	۱۳	۱۳	۳	۲	تهران	۷
۱۷	۶	۶	۲	۱	چهارمحال و بختیاری	۸
۱۵	۶	۶	۲	۱	خراسان شمالی	۹
۶۳	۱۹	۱۹	۵	۲	خراسان رضوی	۱۰
۱۳	۴	۴	۱	۱	خراسان جنوبی	۱۱
۴۲	۱۸	۱۸	۵	۲	خوزستان	۱۲
۱۶	۷	۷	۲	۱	زنجان	۱۳
۱۲	۴	۴	۱	۱	سمنان	۱۴

۳۶	۸	۸	۲	۱	سیستان و بلوچستان	۱۵
۷۲	۲۳	۲۳	۶	۳	فارس	۱۶
۱۹	۵	۵	۱	۱	قزوین	۱۷
۵	۱	۱	۰	۰	قم	۱۸
۲۶	۹	۹	۲	۱	کردستان	۱۹
۴۰	۱۴	۱۴	۴	۲	کرمان	۲۰
۲۹	۱۳	۱۳	۳	۲	کرمانشاه	۲۱
۱۶	۵	۵	۱	۱	کهگیلویه و بویر احمد	۲۲
۲۶	۹	۹	۲	۱	لرستان	۲۳
۱۸	۱۰	۱۰	۳	۱	مرکزی	۲۴
۲۹	۱۱	۱۱	۳	۱	هرمزگان	۲۵
۲۳	۸	۸	۲	۱	همدان	۲۶
۲۰	۱۰	۱۰	۳	۱	یزد	۲۷
۷۵۸	۲۸۲	۲۸۲	۷۱	۳۵	جمع	

فصل هشتم: الزامات و دستاوردهای مورد انتظار در پایان برنامه

الف - الزامات:

- ۱- کلیه جنگلهای طبیعی کشور به تفکیک نواحی رویشی باید کاملاً تحت مدیریت قرار گیرند
- ۲- جنگلهای واقع در اراضی شییدار و حساس به فرسایش، حفاظتی و غیر قابل تبدیل اعلان گردند
- ۳- از تبدیل جنگل، به اراضی کشاورزی و دامپروری، ممانعت گردد
- ۴- حقوق عرفی جنگل نشینان در امور زراعت، چرای دام و برداشت چوب سوخت در حد رفع نیازهای معیشتی به رسمیت شناخته شود
- ۵- تولیدات جنگلی کوچک و سستی، به منظور بهبود کیفیت محصول، اشتغال و درآمد بهره‌برداران عرفی و ذیحقان باید تقویت، اصلاح و بهبود یابد.
- ۶- وزارت جهاد و کشاورزی (سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور) موظف است در ابتدای برنامه اقدام به تهیه برنامه اقدام ملی جنگل نماید
- ۷- دولت موظف است به منظور توسعه همکاریهای بین المللی نسبت به تشکیل دبیرخانه LFCC در سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور اقدام لازم بعمل آورد
- ۸- دبیرخانه کمیسیون ملی صنوبر با همکاری سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور و موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور تاسیس شود
- ۹- با توجه به پائین بودن سرانه جنگل و فضای سبز در کشور که یک چهارم نرم جهانی است کلیه وزارتخانه ها و دستگاههای اجرایی موظفند در طول برنامه ۲۵ درصد از مساحت پروژه های عمرانی و درصدی از اعتبارات خود را تحت نظارت سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور به توسعه فضای سبز و جنگلکاری و بوستانهای روستائی اختصاص دهند
- ۱۰- به منظور افزایش بهره‌وری و تفرجی پارکهای جنگلی که در محدوده حوزه استحفاظی شهرها واقع شده‌اند دولت موظف است کلیه وظایف مربوط به حفاظت، نگهداری، تجهیز و ... در این خصوص را از سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور منتزع و به سازمان پارکها و فضای سبز شهرداری با حفظ کاربری تفویض نماید. اعتبارات لازم از محل اعتبارات گردشگری و ایران گردی قابل تامین خواهد بود.

۱۱- به منظور کاهش عوامل تخریب و جلوگیری از قطع درختان و بوته کنی عرصه های منابع طبیعی ، دولت موظف است نسبت به تامین سوخت فسیلی ساکنان طرحهای منابع طبیعی اقدام نماید.

۱۲- به منظور بالا بردن ارزش افزوده محصولات جنگلی و مرتعی و گیاهان داروئی صنعتی، دولت موظف است تمهیدات لازم و زمینه سازی جهت فرآوری گیاهان داروئی صنعتی و محصولات جنگلی و مرتعی و عدم صدور مواد خام از کشور را فراهم آورد.

۱۳- به منظور حفظ ذخایر ژنتیکی و استمرار تولید گیاهان داروئی صنعتی کشور، صادرات گیاهان داروئی صنعتی می بایست با مجوز سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور صورت گیرد. بدین منظور هر ساله دستورالعمل اجرائی آن درخصوص صادرات گیاهان داروئی صنعتی و محصولات آنها به صورت مجاز، مجاز مشروط و غیرمجاز توسط وزارت جهاد کشاورزی (سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور) اعلام می گردد و وزارت بازرگانی (اداره کل مقررات صادرات و گمرکات کشور) موظف است وفق دستورالعمل وزارت جهاد کشاورزی نسبت به صادرات گیاهان داروئی صنعتی و محصولات آنان اقدام نمایند.

۱۴- به منظور حذف زراعت تخریبی زیراشکوب جنگلها و مراتع و در راستای توانمندسازی جوامع محلی کشت و توسعه گیاهان طبیعی داروئی صنعتی جنگلی، مرتعی به عنوان یکی از ابزار مهم کاهش عوامل تخریب و بهبود معیشت بهره برداران ذیحق عرفی در محدوده طرحهای مدیریت منابع طبیعی به مرحله اجرا درآید.

۱۵- در طول برنامه موافقت نامه های اجرائی طرحها و پروژه ها می بایست متناسب و برابر با پروژه ها و برنامه های اجرائی پیش بینی شده در طرحهای مصوب تهیه شده در طول برنامه، تنظیم گردد.

۱۶- التزام سایر وزارتخانهها، دستگاهها و ارگانها به هماهنگی با سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری قبل از اجرای پروژه های عمرانی جهت کاهش خسارت به منابع جنگلی و التزام به جبران پوشش جنگلی در سطح معادل تخریب یافته یا خسارت دیده.

ب) دستاورد های مورد انتظار:

- ۱- شناسایی و شناسنامه دار شدن کلیه بهره برداران ذیحق جنگلی
- ۲- واگذاری کامل طرح ها به مجریان محلی
- ۳- تغییر شیوه های معیشت وابسته به منابع جنگلی که باعث تخریب می گردید.

۴- ساماندهی دام در رویشگاه جنگلی و خروج و حذف دام از مناطق جنگلی با توان اکولوژیک بالا

۵- تغییر الگوی سوخت در روستاهای جنگل نشین

۶- ارزیابی منابع جنگلی کشور در پریود های پنج ساله

۷- تکمیل نقشه پوشش جنگلی کشور با مقیاس کاربردی

۸- افزایش نسبت سطوح پوشش جنگلی به سطح کشور متناسب با سند چشم انداز

۹- احاله مدیریت پارکهای جنگلی به بخش خصوصی

۱۰- توسعه جنگلهای مانگرو و حذف عوامل تهدید از این رویشگاه منحصر بفرد

۱۱- افزایش و بهبود شاخص های اکولوژیکی در جنگلهای خشک و نیمه خشک کشور

